

ГУЦУЛЬЩИНА

ІЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ ВСЕГУЦУЛЬСЬКОГО єДНОСТИ

Видає Українське Світове Об'єднання Гуцулів

Рік I.

ТОРОНТО, СІЧЕНЬ, 1985.

Ч. 1.



Заходами й коштом гуцульських організацій:

Т-ва ім. Олекси Довбуша — Бафало, Т-ва ім. св. Юрія Переможця —
Торонто, Т-ва "Прут" — Гамільтон, Т-ва "Черемош" — Філадельфія,
і Т-ва ім. Марка Черемшини — Торонто.



Канадсько-Український Бібліотечний Центр

Канадське Товариство **ГУЦУЛЬЩИНА**

Торонто - Канада

Ілюстрований журнал всегуцульської єдності

Видає Українське Світове Об'єднання Гуцулів

Редакційна колегія:

Лідія Бурачинська, Іван Дурбак, д-р Михайло Лоза, д-р Іван Сеньків,
і д-р Мирослав Небелюк — головний редактор.

"HUTSULSHCHYNA" — Illustrated Magazine

c/o Wolodymyr Pylypiuk

232 Perth Ave. — Toronto, Ontario, Canada, M6P 3X8

ЗМІСТ:

Декларація з'єднання гуцулів	1
Мирослав Небелюк: Голос нескореної Гуцульщини	2
Різдвяні привітання	4
Д-р Іван Сеньків: Гуцули очіма чужинців	12
Михайло Сербенюк: Саджавка над Прутом	22
Степан М. Горак: Пастуша культура гуцулів — рецензія	31
Дмитро Ткачук: "Лише одним плаєм у братерській згоді виконаємо наші завдання"	32
ан-ів: Пам'ятна зустріч гуцульських Товариств	35
З документів нашого часу	36
У Львові помер композитор Роман Сімович	37
Юні приятельки Гуцульщини — кандидатки на імраньо української преси	38
Сл. п. д-р Семен Федюк (посмертна згадка)	39
Пресовий фонд "Гуцульщина"	39

ГУЦУЛЬЩИНА

ІЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ ВСЕГУЦУЛЬСЬКОЇ єДНОСТИ

Видає Українське Світове Об'єднання Гуцулів

Рік I.

ТОРОНТО, СІЧЕНЬ, 1985.

Ч. 1.

ДЕКЛАРАЦІЯ З'ЄДНАННЯ ГУЦУЛІВ

Українське Світове Об'єднання Гуцулів і Конференція Гуцульських Товариств Америки й Канади, йдучи за кличем "В єдності сила народу", рішили з'єднатися в одну центральну організацію, яка охоплювала б і презентувала всіх гуцулів у діяспорі.

В найближчому майбутньому відбудуться Надзвичайні Загальні Збори з ціллю затвердити з'єднання й обрати нову управу з членів обох дотеперішніх організацій.

Тимчасово будемо продовжувати існування, як окремі організації, але тісно й дружньо співпрацювати в усіх ділянках.

З цієї нагоди звертаємося до всіх прихильників Гуцульщини й, зокрема, до всіх краянів гуцулів, що досі стояли осторонь організованого гуцульського життя, і закликаємо їх вступити в наші ряди, бо, лише йдучи одним плаєм у братерській згоді, зможемо виконати наші завдання.

І тут, де ми маємо можливість користати з повних демократичних свобод, працюймо разом, щоб зберегти й передати грядущим поколінням культурні надбання й прадавні традиції нашої Гуцульщини.

Гамільтон, Онтаріо, Канада, 5-го серпня 1984 р.

За Управу УСОГ:

Василь Барчук — голова,
Степан Трутяк — заступник,
Михайло Бельмега — писар,
Дмитро Ткачук — чл. Управи.

За Управу КГТАК:

Іван Андрусяк — голова,
Степан Бакай — заступник,
Володимир Пилипюк — писар,
Микола Більчак — чл. Управи.

З Різдвом Христовим і Новим 1985 Роком найсердечніше вітаємо Земляків Гуцулів у далекій Гуцульщині й усіх в розсіянні у вільному світі й бажаємо їм радісних і щасливих свят. Просимо новонародженого Ісуса, щоб скріпив нашу єдність і надхнув нас глибоким почуттям взаємопошани, довір'я й широго братолюб'я.

ХРИСТОС НАРОДИВСЯ!

Редакція й Адміністрація журналу "ГУЦУЛЬЩИНА"

ГОЛОС НЕСКОРЕНОЇ ГУЦУЛЬЩИНИ

За нашим прадавнім календарем у січні кожного року святкуємо врочисто народження Ісуса Христа Сина Божого, нашого Предвічного Бога-Слова.

У січні цього 1985 року народжується й наш журнал “Гуцульщина”, перший випуск якого даємо оце в руки нашим краянам гуцулам і всім приятелям Гуцульщини, цього самоцвіту в іскристій діядемі прекрасних земель соборної України. Просимо новонародженого Ісуса, щоб благословив наш нелегкий почин і дав нашому скромному журналові довгий вік, багато сили й витривалості нести нелукаве, чисте й шире слово всеукраїнської правди з одного боку, і взаємної любові, пошани, довір'я й тривалої згоди між земляками гуцулами з другого.

Народився наш журнал в наслідок, схваленої 5 серпня 1984 року в Гамільтоні, далекосяглої постанови обидвох гуцульських надбудов — Українського Світового Об’єднання Гуцулів і Конференції Гуцульських Товариств Америки й Канади — об’єднатися в одну центральну гуцульську установу в діаспорі. Його сподвижниками й ініціаторами були дві гуцульські організації — Т-во ім. Олекси Довбуша в Бафало й Т-во ім. св. Юрія Переможця в Торонто, до яких дуже ского долучилися Т-во “Черемош” у Філадельфії, Т-во “Прут” в Гамільтоні й накінець Т-во ім. Марка Черемшини в Торонто. Вони то й забезпечили журналові триувку фінансової бази, складаючи всі разом п'ять тисяч долярів на його видавничий фонд (по одній тисячі долярів від кожного Т-ва). Завдяки високоідейним проводам і членам саме цих організованих гуцульських громад журнал “Гуцульщина” стався дійсністю.

Як пресовий орган уже нового Українського Світового Об’єднання Гуцу-

лів і як перший видимий вияв наших з’єднаних зусиль і дружньої співпраці, наш журнал має перед собою велике й шляхетні цілі й важливі та відповідальні завдання.

На своїх сторінках “Гуцульщина” буде обстоювати й усіма засобами утверджувати недавно осягнуту організаційну єдність гуцулів. Як чинник духового поєднання гуцулів, вона буде речником організованої гуцульської громади тут у діаспорі, та міцним голосом протесту в обороні нашої пригніченової Гуцульщини там у під’яремній нашій батьківщині Україні.

Під страхітливим тиском московського шовіністичного імперіалізму, спрямованого на цілковите знищення українського народу, наша Гуцульщина зазнає нечуваних матеріальних і духових спустошень. Зникають її прапліси, вирубувані хижакським способом експлуатації, відпливають на Північ її природні підземні багатства, постійно зменшується її автохтонне українське населення в наслідок заслань, ув'язнень, переселень і розстрілів, а на його місце масово насаджується ворожий і чужий російський елемент.

Пропадають безслідно цілі села (Луг, Ферескула, Ямне, Дора й інші); зникають безповоротно споконвічні назви сіл і присілків (нема вже ні Жаб'я, ні Рафайлови, ні Татарова, ні Княждвора, ні Рунгурів, ні багатьох інших старовинних назв), а безчісленні ще існуючі назви немилосердно перекручуються.

Нешадно переслідується віра в Бога, горячі старовинні гуцульські церкви, всіми можливими засобами витісняється з ужитку наша рідна українська мова не лише в школах, державних, промислових і громадських установах, але навіть у приватному житті. Навіки губляться безцінні скарби прадавньої й такої вийнятково самобут-

ньої гуцульської духової культури. Вмирають народні традиції, вірування, фолклор — все те, що становить собою саму душу цієї чарівної закутини української соборної землі.

І саме завданням, навіть обов'язком, нашого журналу буде викривати московські злочини безприкладного в світі суцільного народовбивства й протиставитися облудній і забреханій совєтській пропаганді й її явних і скритих підголосків у діяспорі про нібито “бурхливий розвиток і ріст” Гуцульщини аж щойно в державі єдиного “радянського” народу й російської комуністичної партії.

Не менше важливим нашим обов'язком буде рятувати від забуття вікові культурні надбання Гуцульщини й зберегти їх в якнайчистішій і найавтентичнішій формі для наших грядущих поколінь. Особливу увагу звертаємо й на утривалення друком нефальшованої історії поодиноких гуцульських сіл і міст, їх всеукраїнських змагань та участі їх мешканців у політичній і збройній боротьбі за українську суверенну державність.

Задля цього “Гуцульщина” відкриває свої сторінки для публікації — і спогадів живих ще свідків бувальщи-

ни й чару гуцульської землі, і наукових праць з її історії, географії, культури, фолклору, традицій, побуту тощо — одним словом з усього її племінного духового багатства й слави.

Сподіваємося, що виконати ці завдання допоможуть нам так усі наши країни гуцули й приятелі нашої Гуцульщини, яких до цього гаряче закликаємо, як і наші фахові вчені, науковці й робітники пера, яких увічливо запрошуємо співпрацювати з нами.

Окрему сторінку бажаємо присвятити виявам діяльності в користь Гуцульщини — гуцульських організацій і поодиноких осіб у діяспорі. Для цього потрібні нам своєчасні, ядерні, ділові й об'єктивні дописи, повідомлення й інформації з усіх місцевостей нашого поселення. Це була б своєрідна хроніка гуцульського організованого життя й показник нашої активності. У реалізації цього задуму співпраця проводів і членів усіх наших організацій очевидна й просто необхідна.

Таким чином, сильні нашою триваюю єдністю й непохитно вірні великий справі державної суверенності й беззастережної соборності україн-

Глянь оком щирим, о Божий Сину
На нашу землю, на Україну.

ВЕСЕЛИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО
і ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ

всім членам поодиноких гуцульських товариств,
всій українській спільноті у вільному світі
і всьому нашему нескореному народові на рідних землях
бажає Управа
УКРАЇНСЬКОГО СВІТОВОГО ОБ'ЄДНАННЯ ГУЦУЛІВ

ської нації, ми гуцули разом з нашими гуцульськими приятелями зможемо за допомогою нашого журналу виконувати свої обов'язки також і проти нашої вужчої батьківщини Гуцульщини та чесно здійснювати цілі,

задля яких ми тут на чужині зорганізувалися й нарешті з'єдналися в одну суцільну, велику й братерську гуцульську громаду.

Мирослав Небелюк

ВЕСЕЛИХ СВЯТ І ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ

всім своїм членам, прихильникам і всій українській громаді

бажає Управа

ГУЦУЛЬСЬКОГО Т-ВА “ПРУТ” В ГАМІЛЬТОНІ



Веселих Свят й щасливого Нового Року цілій Родині, Приятелим і всім Знайомим бажають **Василь і Славка Барчук з родиною в Гамільтоні.**

Веселих Свят і щасливого Нового Року своїм Рідним, Друзям і всім Знайомим бажають **Іван і Оленка Ткачук в Гамільтоні.**

З Празником Різдва Христового і щасливого Нового Року засилаємо святочний привіт всім нашим знайомим і усім гуцулам в усьому світі. **Василь і Анна Кізлан з родиною в Гамільтоні.**

Веселих Свят і щасливого Нового Року всій Родині, Прияителям і всім Знайомим бажають **Гриць і Маруся Конончук в Гамільтоні.**

Веселих Свят Різдва Христового і щасливого Нового Року бажають всім своїм знайомим **Степан і Анна Котович в Гамільтоні.**

Веселих Свят Різдва Христового і щасливого Нового Року бажають своїм Кумам і Знайомим **Василь і Катерина Халапенко з родиною в Гамільтоні.**

Веселих Свят Різдва Христового і щасливого Нового Року бажає братові Николі, братовій і їхній родині **Анастазія Степень в Гамільтоні.**

Щирі побажання Божого Благословення з Різдвом Христовим та в Новому Році Управі, членам та прихильникам Т-ва “ПРУТ” пересилають **о. Роман і Ольга Ганкевич в Гамільтоні.**



Колядники 1984 року. Від Гуцульського Т-ва “ПРУТ” в Гамільтоні.

Стоять зліва до права: Михайлюк Василь, Барчук Василь, Ткачук Оленка, Конончук Гриць, Степень Анастазія, Ткачук Іван і Кізлан Василь.

“Вселенная веселися,
Бог от Діви днесъ родився“.

З празником Різдва Христового, Нового Року та Святого Йордану вітаємо Українську Церкву та її пастирів, українські церковні, громадські й політичні організації, членів і прихильників нашого Товариства, всіх побратимів гуцулів у рідних Карпатах, на засланні й у вільному світі. Хай Вифлеємське Дитя — Предвічний Бог дарить своїми небесними дарами та дозволить діжджати кращих днів.

ГУЦУЛЬСЬКЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ОЛЕКСИ ДОВБУША

З Божим Благословенням Різдва Христового, Нового Року та Йордану вітає рідних, приятелів і всіх гуцулів та веселих свят бажає **Василь Михайлюк з родиною — Бафало.**

“Глянь добрим оком, о Божий Сину“.

З Різдвом Христовим, Новим Роком і Йорданом вітаємо родину, друзів, приятелів, всіх гуцулів в Україні й у вільному світі та бажаємо веселих і радісних свят. **Михайло Бельмега з родиною — Бафало.**

Найщиріші побажання веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового Року складає рідним, приятелям і всім гуцулам у широкому світі **Михайло Можнач — Бафало**.



Колядники Гуцульського Т-ва ім. Олекси Довбуша в Бафало в 1976 році.
З трембітою нагорі: Михайло Бельмега. Стоять від ліва: Степан Горганюк, Степан Грекуляк, зі скрипкою Василь Михайлук-Яворівський, Дмитро Мацьків і Василь Михайлук-Жаб'ївський.

З нагоди свят Народження Сина Божого та Нового Року вітає рідних, приятелів, знайомих і всіх гуцулів та бажає веселих свят **Михайло Савуляк з родиною — Бафало**.

Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового Року рідним, друзям, усім гуцулам та українській громаді бажає **Анна Ганицька з родиною — Бафало**.

Найсердечніші побажання веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового Року бажає всім рідним, приятелям, всім гуцулам і українському народові **Стефан Горганюк з родиною — Бафало**.

З празником Різдва Христового та Нового Року найкращі побажання рідним, друзям, землякам і всій гуцульській родині засилає **Василь Сметанюк з родиною — Бафало**.

Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового Року рідним, приятелям, знайомим, всім гуцулам і українській громаді бажає **Федір Матійкович — Бафало**.

З нагоди Різдва Христового, в день найбільшої радості, найщиріші побажання веселих свят і щасливого Нового Року засилає рідним, приятелям, землякам і всім гуцулам **Василь Михайлук з родиною (з Яворова)**.

Широзердечні побажання радісних свят Різдва Христового та щасливого Нового Року родині, знайомим, приятелям і всім гуцулам складає **Анна Седлярчук — Бафало**.

З Різдвом Христовим, Новим Роком та Йорданом вітає рідних, друзів, приятелів, всіх гуцулів і український народ та бажає веселих і радісних свят **Юрій Гудимяк з родиною — Бафало**.

З Різдвом Христовим та Новим Роком вітаємо Головну Управу УСОГ, всіх членів, прихильників та всіх гуцулів і гуцулок на рідних землях та в діяспорі.

ХРИСТОС НАРОДИВСЯ!

ГУЦУЛЬСЬКЕ ТОВАРИСТВО ІМ. МАРКА ЧЕРЕМШИНІ — Торонто

Найсердечніші побажання веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового Року бажають Рідним, Приятелям і всім гуцулам **Степан і Галина Трутяк з родиною — Торонто**.

Із Празником Рождества Христового й приходом Нового Року **Управа Товариства “ГУЦУЛЬЩИНА” у Великобританії** засилає сердечні святочні бажання гуцулам у їх рідних й чарівних Карпатах, на засланню та у вільному світі.

ХРИСТОС РАЖДАЄТЬСЯ !

Василь Потєк — голова

Василь Зеленчук — секретар

Веселих Свят Рождества Христового, смачного колача й щасливого Нового Року приятелям й знайомим гуцулам в Америці й Канаді бажають **Василь і Маріяна Потєк — Ноттінгем, Англія**.

Усім друзям Канади й Америки, знайомим села Пнів'я коло Надвірної веселих свят Різдва Христового й щасливого Нового Року бажає **Іван Лайщук з Родиною — Брадфорд, Англія**.

Із Празником Христового Народження й приходом Нового року приятелям й односільчанам села Жаб'є щастя й здоров'я бажає **Михайло Гапчук — Галіфакс, Англія**.

Із приходом Христового Народження й Нового Року знайомим села Пнів'я коло Надвірної та всім приятелям засилає святочний привіт **Родина Кусміряк із Ковентрі, Англія.**

Жебівським, Криворівським, Устіріцким, та їй усім Гречьним Гуцулам бажає веселих Різдвяних Свят і щасливого Нового Року **Іван Дзоголюк — Пітерборо, Англія.**

З нагоди Різдва Христового, Святого Василія й Святих Видорщів бажаю всім Гуцулам щастя, здоров'я на Многая Літа. **Василь Бошук — Ноттінгем, Англія**

Ісусом Христом, его Рождеством, врожайними роками та їй Видорщами вінчує Газдів, Газдинь і Газдівских Дітей **Василь і Фріда Чупрінчук — Ноттінгем, Англія.**

Із Празником Христовим і Новим Роком односільчанам Криворівні, приятелям і знайомим Сердечні Святочні побажання висловляють **Василь й Барbara Зеленчук — Листер, Англія.**

Односільчанам села Жаб'є, приятелям і знайомим з нагоди Різдвяних Свят, Святого Василія й Нового Року щиро сердечний привіт від **Івана і Синсії Харінчук — Лестер, Англія.**

Найщиріші побажання Різдва Христового та Нового Року шлемо Головній Управі УСОГ, членам ансамблю Черемош, всім членам та прихильникам і всім гуцулкам та гуцулам в рідній Гуцульщині та в цілому світі.

ХРИСТОС РОДИВСЯ!

ГУЦУЛЬСЬКЕ ТОВАРИСТВО “ЧЕРЕМОШ” — ФІЛЯДЕЛЬФІЯ

Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового Року всім гуцулам, їх любителям та всій українській громаді бажає **Дмитро Ткачук з Філадельфії.**

“А пастирі походились поклін *Му віддали тай Пресвітле Боже Тіло на землі вітали*”.

З Різдвом Христовим та Новим Роком засилаємо побажання всій родині, знайомим, Управам і членам Гуцульських Товариств та всім українцям **Михайло і Роксоляна Луців з дітьми Андрійком, Дмитриком та Улянкою з Філадельфії.**

Веселих свят та щасливого Нового Року членам та родинам танцювальної групи при Т-ві “Черемош” у Філадельфії та всім гуцулам на рідних землях і в діаспорі засилають **Дмитро та Євдокія Сороханюк з Філадельфії.**

Всім гуцулам на Гуцульщині та на еміграції Веселих Свят і щасливого Нового Року засилають **Микола, Юстина, Юрко та Маруся Голіней з Філадельфії.**

Усім гуцулам всього найкращого, Веселих Свят та щасливого Нового Року бажає родина **Данило, Єфроzина і Ярослав Федорійчук з Філядельфії.**

UKE'S AUTO PARTS, INC. бажає всім Веселих Свят та щасливого Нового Року **Славко та Василь Залівців з Філядельфії.**

З Різдвом Христовим і Новим Роком приятелям і знайомим бажаємо веселих свят. **Степан, Зірка, Марта і Лариса Ярема з Філядельфії.**

“Боже, нам єдність подай!”

З нагоди Різдва Христового й Нового Року **Конференція Гуцульських Товариств Америки й Канади** пересилає найсердечніші святочні побажання всім землякам Гуцулам і Гуцулкам у діяспорі, а нашим Братам і Сестрам у під'яremній Гуцульщині шле гарячий привіт і запевнення: “Ми Вас не забуваємо й ніколи не забудемо!”

ХРИСТОС НАРОДИВСЯ!

За Конференцію ГТАК:

Іван Андrusяк
голова

Володимир Пилипюк
писар

Гуцульське Товариство ім. св. Юрія Переможця в Торонто складає найщиріші побажання радісних свят з нагоди Христового Різдва й бажає щасливого Нового Року всім Побратимам-гуцулам у вільному світі, як і на рідній Гуцульщині. — **Христос народився!**

Степан Бакай — голова

Микола Більчак — писар

Христос Раждаеться! З нагоди Різдва Христового, в день найбільшої радості, вітають рідних, друзів, приятелів і гуцулів у діяспорі та бажають веселих свят і щасливого Нового Року, **Василь і Оля Корж з Балтімор.**

З нагоди Різдва Христового та Нового Року засилають найкращі побажання своїм рідним, приятелям, знайомим і всім гуцулам **Іван і Анна Хромей з Ошави.**

Сердечно вітають з Різдвом Христовим своїх рідних, приятелів, друзів і гуцулів та бажають щасливого Нового Року **Василь і Анна Орлецькі з Ошави.**

Христос Раждаеться! — Славіте Його!

Найщиріші побажання веселих свят Різдва Христового та щасливого Нового Року бажають рідним, приятелям, знайомим і всім гуцулам у діяспорі **Степан і Гафія Бакай з Ошави.**

Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового Року родині, друзям і всім гуцулам бажає **Михайло Іvasик з Ошави**.

Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового Року бажає своїм рідним, друзям, всім клієнтам, гуцулам і українській громаді **Іван Дашко з родиною**, власник фірми *Gibson Bakery* в Гамільтоні.

З праздником Різдва Христового вітають своїх рідних, друзів, приятелів і всіх гуцулів та бажають щасливого Нового Року **Іван і Марія Пекарук з Гамільтону**.

Найщиріші побажання з Рождеством Святым і Новим Роком засилують своїм рідним, друзям, приятелям і гуцулам **Михайло і Розалія Ковків з Гамільтону**.



Колядники Гуцульського Товариства ім. св. Юрія Переможця в Торонті у 1984 році.

Перший ряд зліва сидять: Ілько Федорчук, Михайло Кравчук, Роман М. Ковків і Василь Халапенко.

Другий ряд стоять: Степан Бакай, Микола Більчак, Юрій Габурак Михайло Ковків, Іван Андрусяк.

Третій ряд стоять: Василь Гаврилюк, Михайло Сербенюк, Михайло Іvasик, Василь Федасюк, Гнат Павличко і Василь Соловчук з трембітою.

З нагоди Різдва Христового в день найбільшої радості, веселих свят і щасливого Нового Року бажає рідним, приятелям і всім гуцулам **Юрій Габорак з родиною з Овквіл.**

Найкращі побажання веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового Року засилають всім рідним, приятелям, знайомим і гуцулам у вільному світі **Василь і Павлина Гаврилюк з Торонта.**

“Во Вифлеємі нині новина” . . . З Різдвом Христовим, Новим Роком та Йорданом вітають рідних, друзів, приятелів і всіх гуцулів у вільному світі **Іван і Анна Андрусяк з Торонта.**

“По всьому світі стала новина” . . . З Різдвом Христовим, Святым Йорданом і Новим Роком вітають рідних, друзів, приятелів і гуцулів у широкому світі **Микола і Марія Більчак з Торонта.**

З Різдвом Христовим та Новим Роком найщиріші побажання щастя і здоров'я та веселих свят бажає рідним, приятелям, гуцулам і українській громаді **Василь Кріцак з Торонта.**

“Нова радість стала” . . . З Різдвом Христовим, Святым Йорданом і Новим Роком вітають рідних, приятелів і гуцулів, розсіяних у вільному світі **Юрій і Стефанія Насадюк з Торонта.**

З Божим Благословенням Різдва Христового, Святого Йордану і Нового Року вітає родину, друзів, приятелів, всіх гуцулів і українську громаду **Володимир Пилипюк з Торонта.**

З Різдвом Христовим і Новим Роком найсердечніше вітаю всіх земляків гуцулів та бажаю веселих і щасливих свят. **Д-р Мирослав Небелюк з Торонта.**

З Різдвом Христовим, Новим Роком та Йорданом найсердечніші побажання веселих свят засилає родині, знайомим і гуцулам **Семен і Анна Лебюк з Торонта.**

З Різдвом Христовим, з Новим Роком та Святым Йорданом благослови Боже здоров'ям, щастям, любов'ю, добром — родину, приятелів, знайомих та гуцульську громаду. **Гнат і Віра Павличко з Торонта.**

“Бог предвічний народився” . . . З Різдвом Христовим, Новим Роком і Йорданом найщиріші побажання щастя, здоров'я та веселих свят засилають рідним, друзям, приятелям, землякам та всім гуцулам і українській громаді **Михайло і Катерина Сербенюк з Торонта.**

“На небі зірка ясно засіяла” . . . З Різдвом Христовим найсердечніші побажання веселих свят і щасливого Нового Року бажають рідним, друзям, приятелям, землякам та гуцулам **Степан і Марія Соломон з Торонта.**

З нагоди Різдва Христового, Нового Року та Йордану вітають рідних, друзів, приятелів, всіх гуцулів та українську громаду **Василь і Марія Кізимчук з Торонта.**

Д-р Іван Сеньків

ГУЦУЛИ ОЧИМА ЧУЖИНЦІВ

Жодне інше українське плем'я не цікавило так сильно чужинців, як гуцули. Цьому зацікавленню сприяли — виняткове географічне положення Гуцульщини, величава гірська природа, близьке сусідство з іншими народами й етнічними групами, їх свободне пастуше життя та багата народня культура, яку гуцули, немов би невразливі на важкі вдари долі, зберегли й досі. Вони зберегли теж почуття національної спільноти й любов до рідної землі, як вірні сини українського народу.

Для чужоземних мандрівників - туристів, письменників та дослідників гуцульського фольклору були гуцули здавна великою загадкою. Вони морочили собі голови питанням, зв'дки взялися гуцули у Східних Карпатах — цей чарівний феномен природи й історії. Їх публікації на цю тему повні поетичних мрій, фантастичних видумок та псевдонаукових гіпотез. Довга дискусія на тему походження назви “гуцули” принесла багато цікавих здогадів і пояснень, але певної відповіді на питання, що ця назва означає і звідки вона взялася, досі нема.

Вперше з'явилася назва “гуцул” у друку 1825 року в польськім журналі “Бібліотека польська” в Варшаві. Стаття, затитулована “O Hucułach”, була підписана лише ініціалами К. М. Аж пізніше встановлено, що автор статті

називався **Кароль Мілевський**, але більше нічого про нього не відомо. Мілевський уважає гуцулів за корінне українське населення, а їх назву виводить помилково від слова “кочувати”, з якого постало “кочули”, а з “кочулів” гуцули. Але мовознавці (І. Вагилевич, Б. Кобилянський та інші) відкинули це пояснення, як незгідне з законами мови.

В половині XIX ст. з'явилася нова етимологія назви “гуцул”, якої автором був Яків Головацький, член галицької “Руської Трійці”. Головацький був перший, що виводив назву “гуцул” від румунського слова “гоцул”, т. зн. злодій, розбійник. Ця назва була початково глумлива й її гуцули якийсь час нібито стидалися, але потім вона стала племінною назвою для всіх гуцулів. На цю назву погодилися різні дослідники — українські, польські й німецькі: Вінценті Поль, Міклошіч, Калужняцький, Вайгель, Кайндель, Вовк, Гнатюк і останньо Грабець. Але цю етимологію відкинули вчені сучасної України, які мають поважні застереження до неї. Вони питаються, чому якраз румунська назва засвоїлася, а не якась інша, адже гуцулів називали розбійниками не лише румуни, а також інші народи — поляки, мадяри, німці. Далі, прихильники румунської інтерпретації помиляються, бо в'яжуть назву “гу-

Ісусе мицій, ми не багаті... З празником Різдва Христового найсердечніші побажання веселих свят і щасливого Нового Року бажає своїм членам і гуцулам у вільному світі та у рідних Карпатах

ГУЦУЛЬСЬКЕ ТОВАРИСТВО “ТРЕМБІТА” в Клівленді

Василь Стефанюк — голова

цул” з гуцульським опришківством, що не згідне з правою, бо назва “гуцул” трапляється в історичних документах XVI і XVII століть, отже на сто, а то й двісті років раніше від опришківського руху.

Другою центральною темою чужоземних дослідників було питання, чи гуцули є українського чи якогось іншого походження. Тут велику прислугу зробив польським і німецьким дослідникам Гуцульщини наш земляк Іван Вагилевич (1811-1866), син греко-католицького священика з гірського села Ясеня, яке лежить над річкою Лімницею, що відділює Бойківщину від Гуцульщини. Вагилевич є автором псевдонаукової теорії про неукраїнське походження гуцулів, яку він опублікував по-чеському в 1838 році в чеському журналі “Časopis Českého Museum”, що виходив у Празі. У згаданій сатті Вагилевич розвинув гіпотезу, що предками гуцулів були азійські кочівники печеніги й узи, які жили первісно в Буджацькому краю над Чорним морем. Узи, яких галицький літописець називає торками, мали піддатися в XI ст. галицьким князям і оселилися у джерел Серету, Пруту, Черемошу й Молдаві.

Вагилевич має гуцулів за мішанину турецько-руську, головно за потомків азійських узів. Гуцули одідишли багато прикмет від своїх предків зі сходу. Завдяки своїм частим стосункам з українцями, просякнули гуцули їх духом і впливами, але повними українцями вони не стали. Прищеплення української культури гуцулам та її за-своєння не ввійшло ще в глибину їх душі. Досі роблять вони враження чужинців серед українців. Такі думки снує Вагилевич про гуцулів.

Ця гіпотеза про неукраїнське походження гуцулів дуже подобалася деяким чужинецьким письменникам і дослідникам історії Гуцульщини. Один з перших захопився нею німець-

кій поет Ернст Рудольф Нойбавер (1828-1890). У своїх працях, які появивилися друком на Буковині в 1873 і 1875 рр., пише автор таке: “Уци (помонгольському уцули), це народ споріднений з куманами, що осіли в північній частині Буковини і в сусідніх Карпатах. Тут вони прийняли малоруську мову, але до сьогодні відрізняються вони від покутських русинів і від волохів ношею, звичаями”.

Нойбавер розписується багато про азійські традиції узів, що збереглися в гуцулів, як аркан, який він уважає за воєнний танець куманів, культ сонця, врешті переповідає він ще азійський переказ про соняшний топір (“Die asiatische Sage vom Sonnen-Topor bei den Uzulen”). Це мала бути якась свята зброя, яка зберігалася завсіди в найвизначнішого ватажка “уцулу”. Останній носив її відомий гуцульський герой Довбуш. По його смерті мав соняшний топір бути затоплений в Черемоші.

З Нойбавером приятелював буковинський поет Юрій Федъкович, який захопився поетичними видумками Нойбавера про азійських “уцулів”. Федъкович уважав себе якийсь час за “уцула” і так себе титулував. Він пerebrav від Нойбавера його переказ про “соняшний топір”, перемінив на “громовий топір” і вмістив його у свою трагедію “Довбуш”, називаючи її “Довбуш або громовий топір”. Мотив про “громовий топір” подобався також польському письменникові С. Вінцензові. Він розповідає про нього у своїй книжці “На високій полонині”. В поемі “Король-гуцул” називає Федъкович гуцулів ще “уцами”. Але, видно, цей азійський родовід гуцулів йому не дуже подобався і Федъкович вивів врешті гуцулів від германських світових завойовників готів. У другій редакції поеми “Король-гуцул” (1866 р.) переселив Федъкович готів, які жили в Криму, на Гуцульщину. Поет пише:

Понад Черемуш, над Білй
І над Чорний і великий
Оселились славні готи,
Нарід храбрий, нарід дикий.

В передмові до своєї драми “Довбуш”, Федъкович дає таку характеристику гуцулів, цих потомків германських готів: “Це такий легкий, живий, непосидючий, превеселій, нежурливий, водно гуляючий і співаючий народець, різнячись від свого холодного, понурого і вирахованого сусіда”. Під цими “вирахованими сусідами” розумів Федъкович українців, з якими в 1873 р. посварився у Львові.

Осип Маковей, автор життєпису Юрія Федъковича, критикував і відкинув неукраїнські родоводи гуцулів Нойбавера й Федъковича, як поетичні фантазії. Але азійський родовід гуцулів не завмер. Він віджив в тім чаці ще з більшою силою у творах австрійського поета й письменника **Карла Еміля Францоза** (1848-1904), що походив із Чорткова в Галичині і був сином окружного лікаря жидівської національності, вчився в гімназії в Чернівцях, студіював право в університетах у Відні і Грацу. Від 1874 року працював як журналіст і австрійський письменник, писав поезії, оповідання й повіті на жидівські й українські теми.

Популярною стала його повість “Боротьба за право”, яка з'явилася вперше 1882 р. в Бреславі. Нас цікавить тепер не зміст цієї повісті, лише те, що Францоз каже про гуцулів. “Цей народець” (т. зн. гуцули), пише він, “зачисляється до рутенців з огляду на їх спільну мову. Але їх походження й умови життя є цілком різні, як також тип, звичай і характер. Гуцул це мішанина, в його жилах сполучилася слов'янська кров рутенця (т. зн. українця) з монгольською кров'ю уців (“узів”). Про перше нагадує мова, про друге назва їй уперта вдача, яка скривається під зовнішнім видом холодної поміркованості, що вибу-

хає нагло як Гекля з-під снігової покрови”.

Порівняння характеру гуцула з ісландським вульканом Геклею є невдалим перебільшенням. Далі Францоз пише, що предки “уци”, яких воєнна заверюха відокремила від “золотої орди” і загнала аж у Східні Карпати, не знали ані постійного місця проживання, бо були кочівниками, ані приватної власності, ані християнства, ані подружжя. Таке саме бачить автор у гуцулів, як їх потомків. Серед гуцулів мав вдергатися азійський звичай побратимства. Кандидати на побратимів надоють два пугарі кобилячого молока, пускають у нього своєї крові, міняються пугарями й випивають. Францоз розказує ще багато інших нісенітниць про гуцулів, що вони живляться ведмежим м'ясом, вівсяним хлібом, що не знають соромливості, ховають своїх кревних без священика і танцюють румунський танець гора, а не коломийку чи гуцулку.

Всупереч цим помилкам та видумкам Францоза, його повість “Боротьба за право” дочекалася похвали й відродження у советських літераторів. В Києві її переклали українською мовою п. з. “За правду” і видали великим накладом у 1971 р. В журналі “Жовтень” (Львів, 1972, ч. 2, ст. 104-107) з'явилася велика похвальна стаття Маркіяна Нагірного про Карла Еміля Францоза п. з. “Співець українського опришківства”. Татарсько-монгольський родовід гуцулів Францоза, видно, дуже подобався советським літераторам.

У 80-тих роках XIX ст. з'явився ще інший родовід гуцулів, а саме, що вони румунського походження. Авторами цього родоводу були **Франц Ксавер Міклошіч** (словінець) та Омелян Калужняцький. В 1880 р. з'явилася у Відні їх праця про мандрівки волохів (румунів) в Дальматських Альпах і Карпатах. Калужняцький був профе-



“Нові Дні”, жовтень 1984.

Осінь на полонинах Гуцульщини.

сором славістики в університеті в Чернівцях, належав до московофільського табору, приязнував з румунами і спомагав їх “науковими” аргументами в боротьбі з буковинськими українцями.

У згаданій праці обидва автори стараються доказати, що першими поселенцями в Карпатах були волоські пастухи, які з'явилися там у XIII і XIV століттях. Вони навчили карпатські народи полонинської господарки, пастушого зайняття і виробу бриндзі та всяких інших молочних виробів. Доказом цього є різні румунські назви в мовах карпатських народів. На основі волоських лексичних елементів у говорі й життю гуцулів, Калужняцький доходить до висновку, що предками гуцулів були волохи або зволощені уци, яких “зрутенізував” австрійський уряд.

Румунські публіцисти й науковці, між ними й ворог українства **Йон Ністор**, були переконані, що “рутенська” нація була політичною вигадкою австрійського уряду, що такої нації ніколи не було й нема. Австрійські “рутенці” це колишні росіяни, які за наовою Австрії перейшли до українського табору. Граф Стадіон винайшов рутенців аж у 1848 р., як політичну противагу в Галичині проти поляків, а на Буковині проти румунів.

Цієї концепції придержувалися також польські панівні верстви в Галичині, які так само заперечували самобутність українського народу. Румуни мали всіх православних українців на Буковині й Румунії за румунів без уваги на те, чи вони говорили по-румунському, чи ні. Лише маленьку групу греко-католиків мали вони за рутенців. Подібне становище зайняли польські панівні верстви в Галичині. Вони вважали українське населення Галичини та інших українських земель за польський люд, а українську мову за польське наріччя.

Псевдонаукова гіпотеза Міклошіча й Калужняцького, що гуцули є румунського походження, дуже подобалася польським публіцистам і науковцям. Вони її доповнили ще тим, що ніби гуцули є не лише румунського, але також і польського походження. В такім сенсі з'явилися різні праці польських мовознавців, істориків, етнографів і письменників. Польський географ **Генрик Гонсьоровський** ухитився навіть знайти на Гуцульщині чимало польського етнічного елементу. Польських поселенців, пише він, було на Гуцульщині дуже багато в Шешорах, в Москалівці, Жаб’ю і в усіх чотирьох Березовах, але їх австрійський уряд зрутенізував. Тому завданням польського уряду є привернути цих втрачених синів “на лоно ойчизни”. Цим завданням зайнялося польське Товариство приятелів Гуцульщини.

На окрему згадку заслуговують відзиви чужинецьких дослідників і письменників про вдачу, побут і звичаї гуцулів. Є між ними зичливі й похвалні відзиви, але є також і дуже неприхильні, наклепницькі, а навіть і вкрай злобні. Далі подаємо для прикладу два негативні погляди чужинців на гуцулів і два позитивні.

Негативні погляди

1. Один із перших науковців, який під кінець XVIII ст. заїхав на Гуцульщину, був австрійський природознавець і професор Львівського університету **Бальтазар Гакет** (1739-1815). З дорученням австрійського уряду він об’їдждав Східні Карпати, де шукав мінеральних та інших багатств землі. Свої спостереження з мандрівки по Гуцульщині він описав у чотиритомовій праці, що з'явилася друком 1794/96 рр. в Нюрнберзі. У своїй праці Гакет ніде не вживає назви “гуцули” або “Гуцульщина”. Він називає українських горян покутянами, бо за ю-

го часів ще не усвідомлювано племінної окремішності Гуцульщини від Покуття, а в Західній Європі були знані лише покутяни й Покуття, як країна дуже небезпечна, повна різних розбишак та інших небезпек.

Гакет пішов у гуцульські гори коло Кут і доїхав долиною Черемошу аж до села Хороцеве, де зупинився на якийсь час. Хороцеве лежить на лівому березі Черемошу й підпорядковане тепер сільраді села Білоберізка Верховинського (колись Жаб'ївського) району. “В цім гірськім селі Хороцеве наткнулися ми вперше на гірських росіян або правдивих покутян”, починає Гакет своє оповідання про гуцулів. (“In dem kleinen Gebirgsdorf Choroszowa fanden wir zum ersten Mal die Gebirgs-Russen oder die wahren Pokutier”). За “правдивих покутян” він уважає тих покутських розбишак і розбійників, про яких він назбирав досить жахливих відомостей з європейської преси. Додатково він називає їх ще “гірськими росіянами”. Досі українські й чужинецькі дослідники Гуцульщини цілком по-милково пояснювали ці слова Гакета. Наприклад, мовознавець Б. Кобилянський перекладає німецьке слово Гакета “Gebirgs-Russen” на “руські верховинці — по-місцевому “русины” — тобто українці”. Така інтерпретація не згідна з правою, бо Гакетові не йшло про ствердження національної приналежності “правдивих покутян”. Він уживає назви “гірські росіяни”, як лайку (“Schimpfwort”). Лайкою починає Гакет свої погляди на гуцулів, яких він називає покутянами. “Покутянин”, пише він, “як і інші горяни, не ходить ніколи без сокири, яка є така гостра, що можна нею перетяти кожну дрібничку. Цю міцну зброю держить він завсіди при собі: під час спання, в церкві і на танцях. Словом, він готов у кожній хвилині зранити нею смертельно свого противника, бо його характер ніяк не з найліпших.

Це мішанина татарського, гунського й російського варварства, тому треба їх дуже стерегтися“. (“Da sein Charakter keiner der besten ist, denn es ist ein Gemisch von tatarischer, hunnischer und russischer Barbarey, so muss man stats auf seiner Hut seyn”).*

Тут Гакет продовжує далі свою образливу лайку: “Мало того, що покутянин лукавий і злодійський, але ще й до крайньої міри розпусний. Мало хто з них живе зі своєю жінкою, навпаки, з багатьма сестрами або сусідками. Чуже їм почуття ревнощів, зате у них досить заразливих хвороб“. “Жінки так само любуються в розпусті як мужчини, бо нарівні з ними одідичили вповні свою російську й татарську природу“.

В часі свого побування на Гуцульщині, він не зазнав від гуцулів жодної кривди. Навпаки, всюди вони його радо приймали й гостили, як він про це й сам пише. Раз навіть запросили гуцули його й його службу на весілля. Треба вже бути людиною вкрай безличною, щоб, вернувшись додому, щось таке писати про чесних і гостинних горян.

Гакет прибув на Гуцульщину в перше, української мови не зінав, згворитися з гуцулами не міг, звідки ж він черпав такі інтимні відомості про гуцулів. Можемо лише здогадуватися, що всі негативні інформації він одержав з австрійської преси, від своїх перекладачів, від урядників місцевої адміністрації і від служби безпеки. Відомо, що австрійський уряд в тім часі вів жорстоку пасифікацію українського населення Покуття й Гуцульщини й за найменше підозріння в опришківському русі вішав людей на придорожніх шибеницях без

* Hacquet, B.: “Neueste physikalisch-politische Reisen in den Jahren 1791, 1792 und 1794 durch die Dacischen... Karpathen”, Nuernberg, 1794, Theil drei, S. 18-19.

суду. Не виключене, що Гакет дістав від служби безпеки доручення опалюжити українське населення Гуцульщини, щоб таким способом оправдати криваву пацифікацію, здійснювану австрійським урядом, перед публічною опінією народів Європи.

Пасквіль Гакета читали протягом XIX та ХХ століть різні українські й чужоземні науковці, але ніхто не подумав зайнятися критичною аналізою тексту Гакета й ніхто не взяв українського населення Карпат в оборону. Навпаки, в останніх роках дочекався Гакет ще величавої похвали від радянського дослідника Гуцульщини й доктора історичних наук Володимира Грабовецького. У 1982 р. з'явилася у Львові його коротка історія Гуцульщини** в накладі 3500 примірників. На 140 сторінці пише Грабовецький таке: "...він (себто Гакет, І. С.) одним з перших науковців побував на Гуцульщині, де зібрав унікальний матеріал з природознавства, побуту, історії і опублікував його у чотиритомній праці... Ця книга відкрила нові сторінки історії і культури гуцулів. Цінні і його графічні замальовки (...), вміщені в додатках до книги. Його праця, видана у Нюрнберзі, дала змогу познайомити з гуцулами західноєвропейського читача".

2. Другим чужоземним автором негативних поглядів на гуцулів був польський письменник, поет-романтик і географ **Вінценти Поль** (1807 — 1872). Він був сином батька німця й матері споляченої француженки. Хоч вихований на українській землі, зробився палким співцем та оборонцем польської шляхти. Він задивлявся на українців з позицій польського аристократа, заперечував самобутність українського народу, не бачив гніту та визиску закріпощених шляхтою селян. Він представив українських горян перед світом як розбишак, схильних до п'янства, розпусти й лінівства,

які без опіки пана й букі до нічого доброго нездатні.

В 1857-1859 рр. Поль об'їджав буковинську Гуцульщину, де збирав етнографічні матеріали про побут і життя буковинських горян. Але робив це не на те, щоб дати об'єктивний образ гуцульської народної культури, лише на те, щоб їх очорнити перед народами Європи. В розділі “Характер і моральність гуцулів” Поль згадує лише найгірші риси, які відписав з книжки Гакета, і додав ще кілька від себе. Одну лише чесноту відкрив він у гуцулів, а саме гостинність. Але вона мало чого варта, бо підшита розпустою. Гуцули поширили поняття гостинності так далеко, що навіть свої жінки й дочки пропонують гостям. Цю нісенітнію взяв Поль також від Гакета

В останнім розділі своєї праці про буковинських гуцулів він говорить про їх генезу й пише: “Дуже правдоподібно, що гуцули мають такий самий початок, як запорозькі козаки, що вони є потомками тих розбійників і опришків, які численними бандами плюндрували перед двома століттями околиці Покуття. Але силою відбиті й розпорощені втекли в ці лісами покриті гори, там переховувалися й звідти час від часу виходили на грабунки. Змушені оселитися в цих горах, корчували й випалювали ліси, а на здобутих таким способом царинках випасали пограбовану худобу й так заспокоювали потреби свого життя. До них втікали всі інші, які займалися опришківським ремеслом, щоб там сковатися, або з замилування до авантурничого життя та з обридження до праці побрататися з тими майстрями підлоти” — так титулує Поль галицьких опришків.

** В. В. Грабовецький: “Гуцульщина XIII—XIX століть”. Видавниче об'єднання “Вища школа”, Львів 1982.

"Цю думку про походження гуцулів потверджує авантурніче життя, яке досі триває, їх лінівство, уникання всякої мозолінішої праці, замилування до близкотливих речей та своїх пісень, в яких фігурує грабунок і підлota не як вийняток, не як злочин, лише як геройство і як цілком нормальнé явище". Цитую цей відступ в оригіналі:

*"To zdanie o poczatkach Hucułów jest po parte trwajacym o dotad awanturniczym życiem Hucułów, ich lenistwem i stronieniem od wszelkiej mozolniejszej pracy, kochaniem się w błyskotkach i ich piesniach, w których rabunek, łotrostwo nie jako wyjątek, nie jako zbrodnią, lecz jako bohaterstwo, jako stan normalny w towarzystwie figuruje".****

Позитивні погляди

Щодо позитивних голосів чужоземців про гуцулів, то гуцули мали й великих приятелів серед багатьох європейських народів, але найбільше цікавилися Гуцульчиною та її мешканцями польські дослідники. Довговікове панування королівської Польщі на українських землях мало великий вплив на культурні взаємини українського й польського народів. Почавши від XVI ст. цікавилися польські поети й письменники українською народною культурою, захоплювалися ліснями, музикою й обрядовістю українського населення. Серед поляків було багато письменників і дослідників, які прихильно ставилися до українського народу, мали глибоке зрозуміння для його важкої долі та його соціальних і політичних праґнень. Польські етнографи й дослідники фольклору такі, як Август Бельовський, Оскар Кольберг, Станіслав Вінценз та інші, багато зробили для вивчення культури й побуту українського народу. Тут звернемо нашу увагу на двох польських письменників: Юзефа Коженевського і Казимира Вуйціцького.

1. **Юзеф Коженевський** (Jozef Kozieniowski, 1797-1863) був визначним польським драматургом і перекладачем. Він народився в Галичині, де коло Бродів, учився в різних школах у Бродах, Чернівцях і в славному Крем'янецькому ліцеї, став професором у Київському університеті, де викладав класичну філологію, а в роках 1838-1846 жив і працював у Харкові. Він два рази відвідав Гуцульщину — в 1830 і 1840 роках. Найдовше перебував у Жаб'ю, де захоплювався життям, побутом і безжурною вдачею гуцулів. Там почав писати свою драму "Karpassy gorale", яка появилася вперше друком у місті Вільні в 1843 році

В основі драми правдива історія молодого гуцула Антося Ревізорчука з Жаб'я. Автор не ідеалізує в ній гуцулів, зображує їх вірно, показує їх кривду, розpac та обурення. Тому ця п'єса подобалася українцям і була чотири рази перекладена українською мовою п. з. "Верховинці". В перше була вона на польській сцені у Львові 1848 р., а на українській — 1864 р. в Народнім домі. Виставу приготовив Омелян Бачинський, актор, режисер і директор першого професіонального українського театру в Галичині. Ролью Антося грав сам Бачинський, а ролю Пракседи його дружина. Львівська публіка була до глибини зворушена гуцульською тематикою й мистецькою грою українських артистів.

Крім гуцульської п'єси Коженевський написав ще статтю про гуцулів по-російському. Він пише в ній, що гуцули є українським населенням Карпат, що вони є потомками тих українців, які під час татарських нападів

*** Wincenty Pol: "Kilka rysów do opisania Hucułów na Bukowinie" — розділ з більшої праці: W. Pol: "Prace z etnografii północnych stoków Karpat". Wydali... J. Babicz. Wrocław 1966, str. 141-181.

переселилися з-над Дністра та інших українських земель в гори. Далі описує побут, їжу, годівлю худоби та інші зайняття гуцулів у селах над Чорним Черемошем.

Коли гуцули їдуть на конях в дорогу, беруть із собою кукурудзяну муку, бринձю й масло. Подорозі відпочивають, пускають коні на пашу, розпалиють вогонь, варять свіжу кулемшу з муки й ідять її з маслом та бринձею. Потім грають на флюярі, співають коломийок або оповідають різні перекази про опришків. Дві ночі перебував автор з гуцулами, подивляючи їх звинність, веселість і приязнущі вдачу. Тоді ще відробляли гуцули дванадцять днів панцини на рік. Панцина полягала на тому, що кожний господар мусів на рік зрубати в зимі дерева на 12 дараb, спустити дерево з гір на ріку й пов'язати його в дараbи.

2. Казимир Володислав Вуйціцький

(Kazimierz Władysław Wojciecki, 1807-1879) народився в родині лікаря у Варшаві, вчився в технічній школі й одночасно студіював право й літературу у Варшавському університеті. Під впливом романтичних ідей захоплювався народньою творчістю гостого люду, мандрував по селах і збирав фольклорний матеріал. Брав участь у листопадовому повстанні 1830 р., а по упадку повстання втік до Галичини, оселився в селі Залуччя біля Коломиї й зайнявся збиранням українського фольклору. Записував коломийки, народні перекази про Довбуша та опришків, вивчав народну культуру гуцулів. Вислідом цих дослідів була його розвідка “Гуцули” та інші.

Нас цікавить його повість про Довбуша, яка з'явилася в 1839 році в альманахові “Niezapominajki” у Варшаві, пізніше була передрукована в журналі “Przyjaciel Ludu”, що виходив у Лешні. Повість Вуйціцького “Dobosz” це кілька літературно об-

роблених оповідань про народного героя Довбуша, написаних об'єктивно, без авторських коментарів. Твір починається з оповідання про напад Давбуша 4-го жовтня 1741 року на двір польського шляхтича Андрія Карпінського в селі Голоскові коломийського повіту. Напад не був літературною видумкою Вуйціцького, це автентична історична подія. Він мав місце в драматичному моменті, коли Карпінським народжувався син, що став пізніше відомим польським письменником і поетом: Францішек Карпінський (1741-1825), автор популярних польських пісень: “Kiedy ranne wstaja z orze” і “Wszystkie nasze dzienne sprawy”. Поет Карпінський сам описав цей напад Довбуша у своїх споминах на основі оповідань матері й служби, а Вуйціцький перебрав мотив нападу.

Коли шляхтич Карпінський довідався, що Довбуш вже в дорозі до його двору, сів на бричку й утік у ліс, наказавши слугам заставити гойно столи з харчами й напоями на привітання Довбуша з його опришками. Вдома залишив з акушеркою свою жінку, що лежала в пологах, і свого підстаросту. Прихід опришків описує Вуйціцький так: “Завили пси на подвір'ю, а вітер доносив гомін відомої опришківської пісні:

“На високій полонині
ізродили шишкі,
Та ци підем, пане брате,
навесні в опришки?
А зробимо топірчики
та з самої сталі,
Та не кличмо ми нікого,
підемо ми самі!”

“Яких 60 опришків, озброєних від ніг до голови, вмашерували на подвір'я двору. Один, що перевищав усіх ростом, ішов наперед і ступив на сходи ганку. Старенький шляхтич, підстароста, зняв перед ним шапку, впав на коліна й присвітив лямпою сходи в сумерках. Ця пошана шляхтича по-

добалася ватажкові, він дав знак своїм людям, щоб зупинилися, і ввійшов до кімнати, де побачив столи заставлені харчами й напоями, а дві дівчини принесли ще печену бааранину й печені шульки кукурудзи, улюблені присмаки горян”.

Здивований милою несподіванкою, погладив Довбуш старшу служницю попід бороду, подарував їй кілька золотих червінців і спітав: “Де ваша пані?” Господиня показала на двері до спальні. Довбуш залишив своїх товаришів вечеряти, а сам пішов до пані Карпінської, що лежала на ліжку в передпородових болях. Він зрозумів, у чому річ, зняв капелюх і сказав: “Пані, не бійтесь, ми вам жодної кривди не зробимо!” Ці слова цитує Вуйціцький по-українському. Заспокоївши цими словами роділлю, Довбуш вийшов тихенько на пальцях із спальні до своїх товаришів, що вже гучно забавлялися, пили, їли й співали одну коломийку за одною. По якімсь часі вони почули плач новородка із спальні, який мішався з голосами опришківських пісень. Своїм радісним співом опришки наче вітали народження майбутнього польського поета.

По народженні хлопчика, Довбуш відвідав ще раз пані Карпінську, випив за їх здоров'я склянку оковитої й просив її, щоб вона охристила свого сина його ім'ям Олекси на пам'ятку його відвідин. Але Карпінська не виконала обіцянки, бо воліла, як пише Вуйціцький, радше прийняти на душу гріх зламаного слова, ніж назвати свою улюблена дитину іменем страшного ватажка опришків.

Повість Вуйціцького збудила симпатії серед польського суспільства до особи Довбуша. Польські читачі подивляли великолішність Довбуша супроти ворога, лицарську поведінку супроти жінок і дітей, його відвагу в нападі, лицарство в боротьбі, його простоту й ширість. Польські поети,

письменники й науковці не переставали захоплюватися й величати найбільшого героя українського опришківства.

Згадаю два марканці приклади апотеози й культу, яких по смерті дочекався Довбуш серед польського народу. Перший приклад, це книжка Станіслава Вінценза, який величає Довбуша як борця й оборонця прав усіх покривджених, гноблених і визискуваних суспільних верств без уваги на національність, релігійні та політичні переконання.

Другий приклад не позбавлений певної іронії. В 1935 році видало польське Товариство приятелів Гуцульщини “Календарь гуцулский” гуцульським говором, якого автором був Петро Шекерик-Доніків, війт найбільшого гуцульського села Жаб'є. Серед багатьох ілюстрацій цього календаря, є ще два портрети визначних мужів: маршала Юзефа Пілсудського й ватажка українського опришківства Олекси Довбуша. Портрет Пілсудського — це фотографія, яка зображує його в параднім мундурі маршала з геройськими відзнаками на грудях. Портрет Довбуша намалювала польська мальярка Петрі-Пшибильська, яка зобразила Довбуша в народній гуцульській ноші в імпозантній позі геройського вождя одягнувших борців за свободу.

Публіцистам тодішньої польської опозиції до “уряду полковників” подобалося це дотепне зіставлення “dwoch wybitnych opryszkow”. Вони довго на цю тему іронізували, бо не могли зрозуміти, чим заслужив собі маршал Пілсудський на таку пошану, щоб рівняти його з Довбушем. Довбуш боровся за свободу свого народу, а маршал був її ліквідатором, як прийшов до влади в 1926 році.

Після другої світової війни зросла апотеоза Довбуша серед українського народу. Зокрема в советській пресі й

(Закінчення на 22 стр.)

Михайло Сербенюк

САДЖАВКА НАД ПРУТОМ

Велике підгірське село Саджавка, розташоване на лівому березі Пруту в підніжжі Гуцульського Бескиду, входило за Австрії й за Польщі в склад делятинського судового й надвірнянського адміністративного повітів станиславівської округи за Австрії, а станиславівського воєводства за Польщі. Лежало воно на східній межі надвірнянського повіту з коломийським.

Існування його було вперше засвідчене в історичних документах з 1492 року. Можливо, що назва села взялася від назви малої річки Саджавочки, що з півночі перепливає горішню частину села й вливається до Пруту. Може так, а може й ні, бо якогось давнього переказу про назву села не було.

Саме село забудоване на просторі 2х6 км повздовжньою площиною зі сходу на захід. По південнім боці ріка Прут, по середині села битий шлях, т. зв. “цісарка” Делятин-Коломия, а по північнім боці, велике понад 700 гектарів громадське пасовисько, зване, “Толока”, почерез яке на один км від села проходить одноторова залізниця також Делятин-Коломия. Перша парова льокомотива проїхала біля села 1905 року. Вся катаstralна площа саджавецької громади з державними й громадськими лісами, пасовиськами, сінокосами й неужитка-

ми становила собою рівнобіжний з Прутом прямокутник простором приблизно 6х8 км.

До 1939 року в Саджавці разом з її присілком “Мельники” налічувалося 894 мешканських хат з населенням: українці — 3943, жиди — 64, поляки — 12, разом 4019 душ. Поміж українським населенням найдавнішими автохтонними мешканцями села уважалися за народною традицією власники таких прізвищ: Михасюки, Христяни, Кузьмини, Щербатюки, Кухтарі й Півтораки; згодом поселяються Мочернюки, Максим'юки, Мельники, Тороуси, Федорчуки, Якуб'яки, Янчій й Томашуки, пізніше Андрійчуки, Сербенюки, Джигринюки, Данилюки, Гонтаруки, Івасюки, а ще пізніше по дві або три родини: Ясінчуки, Кнігиницькі, Федораки, Круціляки й одна родина: Василь Українець. На жаль, синів у Василя Українця не було. Були дві дочки, з яких одна померла молодо, а друга вийшла була заміж, але й та довго не прожила. Шкода, що таке гарне національне прізвище в селі зникло й то тоді, коли саджавчани називали себе ще русинами. Були також Ткачуки, Сопилиюки, Чеховичі, Мандюки й Пенківські.

В 1971 році за советською статистикою, поданою в книжці “Івано-Франківська область”, населення Саджавки становило вже лише 3025 душ. За несповна 30 років “господарювання” московського режиму зникла не тільки тисячка первісного населення, але також і ввесь природний пріріст.

Начальниками громади Саджавка були такі війти: Д. Кухтар за Австрії, України й Польщі до 1931 року; Іван Якуб'як за Польщі (1931-1939); Гнат Кухтар за советської окупації (1939-

ГУЦУЛИ ОЧИМА ЧУЖИНЦІВ

(Закінчення з 21 стр.)

багатьох публікаціях появляються постійно похвали на честь Довбуша. Не виключене, що згодом побачимо там портрет “соціаліста” Довбуша в товаристві “визначних опришків” світової комуністичної революції.

1941); а Василь Андрушко за німецької (1941-1944).

Саджавку оточували поля, сіножаті й ліси таких сусідніх громад: від сходу село Іванівці на лівому березі Пруту в коломийськім повіті; від півдня й південного сходу на правому



Саджавка. Вид на схил Ділу над Прутом.
Із фотозбірки Михайла Сербенюка.

березі Пруту, вже в горах, місто Печеніжин і села Княждвір і Молодятин в печеніжинськім повіті, а з 1932 року, коли то староство в Печеніжині скасовано, в коломийськім; від заходу й півночі, вже в надвірнянськім повіті, село Ланчин на лівому березі Пруту з фільварком Ключинських та ліси Рубінштайні село Долішня Гута, перейменоване згодом на Кубаївку, що прилягали до села Середній Майдан.

За рікою Прутом на південь проти села простягається гора, звана "Діл",

висотою 480 м над рівнем моря. Це вже початок карпатських гір. Гора Діл, вся покрита лісом, переважно мішаним, пізньою осінню трає цілою гамою чудових барв. Схил гори у своїм підніжжі називається Обіч, а по середині схилу, так званої "Славки", стоїть висока й стрімка скеля-урвище Стінка, де за переказами мав сидіти осина-чорт і вночі було там дуже страшно. З вершка Стінки можна було оглядати широку панораму села, що все розташоване на рівнині. Внизу урожайні поля падпрутянської низини, далі в'ється срібною стрічкою ріка Прут, а ще далі невисокий, лівий його берег. На березі пишається висока, дерев'яна саджавецька церква Покрови Пресв. Богородиці з дзвіницею старовинної ще будови. П'ятибанна церква у формі наземного хреста, оточена звідусіль високими липами, була викінчена 1912 року й зберігається до наших днів. Збудували її майстри гуцули з Яворова косівського повіту. Із західнього боку церкви стоїть гарно збудований парафіяльний двір. Від 1890 року парохами церкви були: о. Юліян Красицький, о. Ісидор Бобикович, до якого в гості приїджала письменниця Ольга Кобилянська, о. Т. Андріїшин, о. Василь Луцький і о. Михайло Костюк. З ганку парафіяльного будинку вечорами добре чути шум ріки Прут, що, маючи ще напівгірський характер, переливає свої води почерез порожисті плити й велике каміння на т. зв. "Гатях".

По середині села школа, коло якої на невеличкій чотирикутній площі з чотирма височезними липами на рогах стояв пам'ятковий хрест скасування панщини в 1848 році. Простора, дерев'яна, шестиклясова школа з кількома філіями в селі випустила цілі покоління грамотних і свідомих молодих людей, що пізніше проявилися як патріоти й борці за волю України.

Довголітнім управителем школи,

ще з австрійських часів, був свідомий громадянин села Іван Зубаль. З приходом поляків був усунений польською адміністрацією. На його місце наставлено спольщеної німця Маріяна Лянгенвірца.

Сантимент до самого села в його уродженців і мешканців — завжди великий. Вже сам вигляд збуджує не-затерте враження навіть на тих, хто хоч раз його бачив. Однак великим лихом села було те, що поміж мешканцями-селянами загніздилися чужинці-лихварі, які використовували немилосердно ще тоді не так свідомих селян і жили з важкого їх труду. Їм пощастило схопити деяких менше свідомих у свої сіті тим, що давали товари, особливо горілку, на борг і так не одного нашого господаря пустили з торбами за борги.

В 1910 році з ініціативи свідоміших мешканців основується Товариство “Січ”, першим головою якого був Іван Данилюк. Члени Січі, як національно найактивніші люди в селі, починають завзяту боротьбу з алькоголізмом. Щоб рятувати опутаних цією “пошестю” селян, розвивають широкозакроєну, освідомлюючу акцію, що почала давати гарні наслідки, але й викликала одночасно гостру реакцію лихварів. До “ц.-к. постерунку” жандармерії в Ланчині, на чолі якої стояв комендант поляк Чапський, посыпалася, збірні й одноособові, злобні доноси на Т-во “Січ”. У старшин “Січі” почалися безконечні протоколярні допити й поліційні обшуки по хатах. Раділи шинкарі, та не довго. Січовики, а за ними й багато свідоміших селян вступають до Т-ва “Відродження”, яке очолив парох о. Ісидор Бобикович. В церкві почалося заприсягання охоплених алькоголем селян.

За старанням управителя школи Івана Зубалія відчиняється при шкілі позичкова каса Райфайзена, а заразом і молочарня зі ще дуже в тому часі примітивною машиною на “кро-

снах”. Столітрова бочка сметани оберталася на оськах, масло витачувалось на круглій стіл, обведений обручем, на якому від середини ходила на трибках викарбована тачалка, що гартувала й виробляла готове до вжитку масло. Молочарем працював досвідчений у цьому ділі Дмитро Тороус. У громадськім будинку відкривається крамниця “Єдність” з різними товарами першої потреби — крамар Микола Бідащук. Все це організується на те, щоб поліпшити економічний стан села й рятувати селянство від визиску ворожих нам шинкарів.

Та ці наші змагання перериває місяць серпень 1914 року. Спалахує перша світова війна. В селі проголошено воєнний стан. Майже всі активні селяни були мобілізовані до війська. Незабаром село стається тереном завзятих боїв (п'ять тижнів) російської й австро-угорської армій. Велика кількість будинків згоріла, але запальні артилерійські набої не пощадили й корчем, які вже ніколи не відбудувалися.

З проголошенням Першого Листопада 1918 року незалежності в Західній Україні Саджавка оживає, радіє своєю державою. З села зголосуються добровольці до Української Галицької Армії, щоб боронити свою державність від польських наїзників. Валиться московська й австро-угорська імперії. У вирі боротьби не втримується й молода українська держава. В Західню Україну приходять нові окупанти — поляки. Населення села сприймає їх спонтанним спротивом, бойкотуванням польської адміністрації, польської мови в школі та бранки до війська. Приклад: щоб не йти до польського війська, Михайло Мочернюк намащує собі очі кінським потом, що викликає запальний стан очей, і набірна комісія визнає його нездібним служити при війську. Та це тільки початок боротьби.

З війни вертаються вже трохи постарілі, але ще здорові, колись активні в селі люди, між ними й дванадцять інвалідів УГА, для яких зорганізовано щомісячну допомогу від українських організацій, бо Польща відмовила їм інвалідські пенсії. Помалу село відбудовується й починає також оживляти свої традиції й національно-громадську працю. Відновляє свою діяльність Т-во “Січ” і наново організується Т-во “Просвіта”, яке очолили парох села о. Ісидор Бобикевич як голова й церковний дяк Іван Данилюк як його заступник. Після двох років існування Товариства по приватних хатах, Іван Данилюк дарує в 1923 році кусень будівельної площині під будову дому читальні “Просвіти” в долішньому кінці села при головній дорозі. Головування в “Просвіті” перебрав Василь Андрушко, який привіз першого дуба під будову. За його прикладом пішли інші й до двох років вже стояла в селі власна просвіттянська домівка. Аматорський гурток, якому доводилося грati першу театральну виставу “Сватання на Гончарівці” в стодолі, має вже свою сцену.

При читальні “Просвіти” постало жіноче товариство “Союз Українок”, яке очолили Дарія Андрушко як голова й Софія Корчинська як заступниця голови. Тоді якраз з'явився в Коломиї журнал “Жіноча Доля” за редакцією визначної громадської діячки й письменниці Олени Кисілевської, що стався пропагатором організації українського жіноцтва в усьому краю. “Союз Українок” охопив поважне число молодих жінок села, які улаштували при ньому курси куховарства й зорганізували також дитячий садок під назвою “Рідна Школа”, вчителькою й виховницею якого була Юстина Данилюк. При церкві постає церковне жіноче Сестрицтво поруч чоловічого Братства. Крім вищезгаданих Товариств засновується при читальні “Просвіти” ще й Кру-

жок “Сільського Господаря”, першим головою якого обрано Михайла Добощука й заступником голови Миколу Сербенюка. В “Просвіті” читано



Саджавка. Церква Пресв. Богородиці. Південний бік. Із фотозбірки Михайла Сербенюка.

такі часописи: “Голос Покуття”, “Народна Справа”, “Громадський Голос” та журнал “Сільський Господар”.

Хоч у селі були вже три невеликі наші крамниці, то однак вони не вистачали, щоб задоволити таке велике село конечнопотрібними товарами. За ініціативою Миколи Сербенюка, Петра Андрійчука, Степана Мельника, Івана Щербатюка і Павла Кнігиницького, які були організаторами й першими пайовиками, при читальні “Просвіти” відкривається кооперативна

крамниця під назвою “Прут”. При кооперативі відчиняється й молочарня “Маслосоюзу”.

Вже в 1927 році виникла потреба будувати другу читальню “Просвіти” й філію кооперативи “Прут” в горішньому кінці села, бо одна читальня й одна кооперативна крамниця в селі, що вже тоді начисляло приблизно 3600 мешканців (98% українців) не могли помістити й задоволити всіх людей. Будову спільнотного читальняно-го й кооперативного дому перебрав на себе Яків Тороус. Першим головою горішньої читальні був Василь Боднар, а після нього Іван Боднар.

Під управою сільської Ради діяly у селі відділ львівського українського уbezпеченевого Товариства “Дністер”, що отримало, випроцесоване в найвищому суді, право уbezпечувати одну третину державної аsekурації від вогню. Його інкасентом у Саджавці був Василь Максим'юк.

Під кінець 20-тих років розпочала-ся по селах Галичини широка всенародня акція сипати т. зв. стрілецькі могили на пам'ятку української визвольної війни 1918-1919 років. Не залишилася позаду в цій акції й Саджавка. По середині села при головній дорозі (“цікарці”) виросла висока могила й на ній високий дубовий хрест з написом на табличці: “Борцям за волю України”. Могилу висипали члени “Січі” й читальні “Просвіти”, а ініціатором цього патріотично-го діла був передовий член “Просвіти” Василь Лашук, що був також пильним збирачем етнографічних колекцій для музею народного мистецтва “Гуцульщина” в Коломії, відкритого в 1926 році.

При читальні “Просвіти” гуртується майже вся молодь, спрагнена знання про свій народ. Вивчають особливо географію й історію України, бо в школі цього не вчили. Самоосвітній праці сприяла в значній мірі доволі велика читальняна бібліотека, що на-

раховувала понад 1800 томів. При церкві існує церковний чоловічий хор під диригуванням Ісидора Бобиковича, сина місцевого пароха. Майже всі хористи це члени “Січі” й читальні “Просвіти”. Пізніше ведення хору пе-reбрав діяльний член “Просвіти” Михаїло Тороус.

Не забувала читальння й про тіло-виховання й розвагу для членів, осо-bливо молодших. Зорганізовано Спортивне Товариство з ланками ко-паного м'яча, відбиванки й настільно-го тенісу (“пінг-понг”); шахісти мали можливість грati в шахи. Улаштову-вано розвагові “фестини” на вільному повітрі, під час яких, крім гри в ко-паний м'яч, відбувалися перегони в мішках, всякі акробатичні гри, льотерія, дефіляда “січовиків” на конях з участю духової оркестри тощо. В та-ких фестинах брали участь і сусідні села. Майже кожної суботи чи неділі вечорами відбувалися в читальняній залі культурні танцювальні забави (без алькоголю). Треба також згада-ти, що до села приїздив з Коломиї інструктор танців, який в обох домів-ках “Просвіти” вчив молодь національних танців, особливо таких, як голак, аркан і танець “верховина”.

В обидвох читальннях “Просвіти” широко розвивається культурно-освітня праця: щорічні святкування на-ших державних річниць 1 листопада й 22 січня; роковини Шевченка, Франка; організовані походи під час Зеле-nих Свят на стрілецьку могилу, висипану в селі “Борцям за волю України”. Всупереч заборонам польської влади могила щороку була прибрана вінками й китицями квітів, а на хре-сті повівав синьо-жовтий прапор.

Особливо жваву діяльність розгорнули аматорські гуртки при обидвох просвітянських читальннях, що за па-ру років наполегливої праці могли вже давати театральні вистави не лише в себе й по сусідніх селах, але й у таких містах як Делятин, Надвірна

й Коломия. Найпопулярнішими театральними п'єсами в нашему репертуарі в тому часі були: “Невольник”, “Степовий гість”, “Назар Стодоля”, “Сава Чалий”, “Украдене щастя”, “Україна в крові”, “Сватання на Гончарівці” та інсценізації пера нашого студента Ілька Максим'юка “Славні побратими”, “За сестрою” й багато інших, що їх сьогодні мені трудно собі пригадати. На кожну виставу треба було, не без труднощів, отримати обов'язковий поліційний дозвіл від польського староства в Надвірній.

До вже існуючих в селі організацій добавилась у 1937 році ще одна — Т-во радикальної молоді ім. М. Драгоманова “Каменярі”, головою якого обрано Онуфрія Томашку, а фізкультурним інструктором Михайла Андрушка. У програму діяльності цього Т-ва входило плекання головно спорту — копаний м'яч, відбиванка, кошиківка, вільноручні вправи, а також спільні зустрічі-фестини з Товариствами сусідніх сіл, лісові прогулочки тощо.

Поруч вищезгаданих легальних Товариств існувала й діяла в селі підпільна УВО, а потім ОУН, яка з кожним роком розвивала в селі щораз ширшу діяльність, особливо в 1937-38-39 роках. Під її проводом виростали кадри молодих, ідейних патріотів націоналістів.

В 1938 році польська окупаційна влада замикає в селі обидві читальні “Просвіти” разом з їх бібліотеками й театральним реквізитом (національні одяги, лаштунки тощо) обидвох аматорських гуртків. Національна праця обмежена, але не припиняється. Вся діяльність проводиться тепер по приватних хатах. Для молоді організуються самоосвітні гуртки з читанням історії України, з ідеологічними викладами та доповідями про українську літературу, про стан українства під усіми ворожими окупантами, про Карпатську Україну, про світові події тощо.

Підставою прожитку мешканців Саджавки було хліборобство, але велика роздрібність селянської земельної власності довела до того, що саджавчани в основній своїй масі сталися власниками невеликих, малоземельних сільських господарств і лише з трудом могли прогодувати свої родини. Значне полегшення прийшло в 1935 році, коли то громадська рада постановила віддати селянам під ріллю управу велике громадське пасовисько, що від віків лежало облогом і, заросле кущами ялівцю, було мало продуктивне. Таким чином саджавчани дістали під управу понад тисячу моргів додаткової землі за оплатою від 10 до 15 золотих від морга на рік.

На заораному пасовиську позалишалися де-не-де непридатні під ріллю видолинки з джерельною водою та малими потічками й декілька підприємливих селян позаводили на цих місцях дешевим коштом (— не треба було сипати високих гребель) рибні ставки (вирощували коропів) загальною площею 24 гектари за оплатою 30 золотих річно від гектара. Власниками ставків були: кооператива “Прут”, Василь Андрушко, Дмитро Кузьмин, Михайло Тороус, Яків Тороус і Яків Сопилюк. Мало село й 30 гектарів власного громадського лісу (смереки, ялиці, дуби), деревний матеріал якого вживано на громадські будови. Діяли також в селі два млини, дві олійні і дві молочарні “Маслосоюзу” при кооперативі “Прут”.

Мала Саджавка й чимало добрих ремісників, що попри управу ріллі займалися різними ремеслами. Були свої: ткачі, гонтарі, столярі, теслярі-будівничі, шевці, кравці, кушнірі, ковалі, колодії тощо. Були й свої “лікарі”-знахарі й знахарки, що лікували людей і тварин від укусення гадини, тиснення крові, болю голови й болів “усередині”, простуди, ревматизму, поранень, чиряків і т. п. Теплі й гарячі купелі брали селяни в лазні

Дмитра Кузьмина за оплатою одної в'язанки сухих дров.

За двадцять років, всупереч польській окупації, Саджавка національно дозріла й завдяки своїм національно-громадським і господарським установам, а зокрема УВО й особливо ОУН, досягла високої національної свідомості й державницької виробленості й зайняла передове місце серед громад усієї Галичини, а в надвірнян-

комсомолу, колгоспу, цілковито провалюються, не зважаючи на всі московські погрози. Село мовчить, очікуючи дальших репресій. В 1940 роціпадають перші жертви. НКВД арештує Якова Михасюка, члена ОУН, що гине в надвірнянській тюрмі. Онуфрія Томашку, голову Т-ва “Каменярі”, та Степана Мельника й Федора Якуб'яка, — обидва видні кооперативні діячі, — вивезено на Сибір.



Саджавка. Загальний вид.

Із фотозбірки Михайла Сербенюка.

ськім повіті була безконкурентійно найсвідомішим українським селом.

З приходом нового московсько-большевицького окупанта в 1939 році діяльність усіх національних Товариств і громадських установ припиняється. Москва починає встановляти свої порядки. Обидві читальні “Пропсвіти” перемінено на т. зв. клуби, кооперативи на державні харчові крамниці. Спроби заборони ходити в неділю до церкви, брати священикові участь у похоронах, організування

високі “налоги” на селян (державні податки), як здана збіжжя, м'ясо, молока, яєць, грошова позика державі, насильне вербування молодих людей на працю в копальннях Донбасу, поголоска, що вже намічено двісті родин на вивіз в Сибір, яка пізніше була потверджена в знайдених районових документах, доводять село до найвищого напруження. Тут треба відмітити, що місцеві жиди брали активну участь у всіх діях московсько-большевицької адміністрації, кажучи,

що це “наша” влада. Та вибух війни в 1941 році перекреслив усі ворожі пляні.

З приходом німців у 1941 році близнула надія на краще завтра. В селі відновляють діяльність всі Товариства й громадські установи. Проголошене у Львові 30 червня 1941 р. відновлення Української Держави сприймають мешканці села з великою радістю. На будинках читалень “Просвіти” і громадських установ повівають синьо-жовті прапори. На недобре провірені чутки, що в Коломії організується українська військова частина, в селі коло читальні “Просвіти” збирається приблизно п'ятдесят добровольців, готових іти боронити свою державність. З-під “Просвіти” маршовим порядком ідуть до церкви, де священик відправив Богослуження й поблагословив їх в дорогу, як воїнів української нації. Біля церкви зібралися сотні мешканців, щоб попрощатися й побажати їм успіху й добровольці від’їжджають возами до Коломиї. В місті зустрічає їх комендант мадярської військової залоги з наказом вертатися назад, мовляв, ще не час на організовання українського війська. Так закінчилася “епопея” перших сільських добровольців.

З арештуванням українського державного уряду гітлерівська Німеччина показала своє справжнє обличчя, не лишаючися позаду свого недавнього союзника Москви. Високі податки на селян у формі “контингентів”, висилка молоді на примусові роботи до Німеччини (село мусіло дати визначену кількість робочої сили), творення таборів праці з молоді під назвою “Бавдінст”, насильна реквізіція худоби в селян і т. п., сипляться з усіх боків.

Але широкозакроєна пропагандива на акція членів ОУН в селі проти німецького окупанта дає свої наслідки, такі як: нездача накладених на селян непосильних податків, втеча молоді

від виїзду до Німеччини, втеча шістьох молодих саджавецьких хлопців з “Бавдінсту” в селі Микуличині, — це вже вияви відкритого спротиву селян німецькій адміністрації. В селі організується з членів і юнаків ОУН відділ охорони села, що ночами стерегли село перед несподіваною німецькою облавою. Одночасно твориться наспіл з сусідніми селами Самооборонний Кущовий Відділ. Осінню 1943 року загони СКВ з участю саджавецької бойкви ОУН і двадцяти селянських підвод, здобули місто Делятин без одного пострілу, бо мадярська військова залога міста здалася без бою. Здобуте майно, таке як лікарства, взуття, одяг, харчові продукти, зброя — навантажене на вісімдесят підводах, відвезено до сіл Білі і Чорні Ослави, а звідти вже до військово-вишкільних тaborів УПА.

Відхід молодих членів і юнаків ОУН на військово-вишкільні курси показує, що село готувалося до тривалої, вже збройної оборони. Не обійшлося й без втрат у людях: восени 1942 року, тяжко ранений в перестрілці з гестапом у Надвірній, вмирає в селі провідний член ОУН Ілько Якуб'як, в 1943 році при здобуванні зброї від мадярських військових частин гине член ОУН Михайло Михасюк “Хорт”, зимою 1944 року гине в бою з німцями поблизу Середнього Майдану Степан Джигринюк.

В 1944 році із швидким наступом москалів приходять великі зміни. Село опиняється в прифронтовій смузі (4 км від села перша німецька фронтова лінія). В селі повно німецько-мадярського війська. Перервана зв’язкова сітка ОУН унеможливлює відхід залишеним молодим людям в ряди УПА.

Після наглого прорвання фронту московськими військами в квітні під час однотижневих боїв за місто Делятин Саджавка знову попадає в совєтські руки. Московські вояки, здобув-

ши село, не питали селян, де є німці, тільки: “где Бандьори?” (де є бандерівці?).

24 червня 1944 року село було відбите мадярсько-німецьким військом і німецькі вояки негайно кинулися до кожної хати забирати молодих людей до 45 років життя. В цій людоловці схоплено тоді яких 25 осіб. Зловленим запропоновано йти до дивізії “Галичина”, або до робочого відділу при німецькім війську. Більшість погодилася йти до Дивізії. При цій нагоді зазначу, що в Дивізії вже було дванадцять добровольців із Саджавки, що брали участь у боях під Бродами.

В серпні 1944 року німецька окупантія Саджавки остаточно скінчилася й на її місце прийшло вже тривале московсько-большевицьке засилля. З його приходом і в Саджавці й у всіх довколишніх селах розгорілася затяжна збройна боротьба підпільних боївок ОУН та відділів УПА проти жорстокого московського окупанта, — боротьба, що ще на довгі роки не давала москалям можливості повністю закріпити своєї влади на цих теренах.

Численні рейди й бої УПА, що мала свої бази в поблизу карпатських горах, проти совєтських поліційних і спеціальних військових загонів не дозволяли Москві, принаймні на початках, тероризувати чи масово вивозити населення нашого села на Сибір та й організовання колгоспу в Саджавці почалося аж щойно 1953 року.

У цій всенародній збройній боротьбі проти відвічного ворога української нації — кровожадної Москви, видатну участь узяли й саджавчани й багато з них віддали своє молоде життя за волю України. На закінчення цього нарису про мою рідну Саджавку, подаю лише декілька прізвищ і псевд моїх односельчан, що загинули в рядах УПА й споріднених з нею збройних відділів:

В 1945 році гинуть таки в своєму

селі два брати Михайло й Василь Андрушко, замордовані енкаведівськими садистами. Арештований юнак Василь Кухтар після допитів-катувань вивезений з батьками на Сибір.

У 1946 році поляг у бою з, тепер уже, емведівським загоном біля села Саджавки десятник УПА Іван Андрійчук. Його жінку з малою дитиною вивезено на Схід.

8-го квітня 1947 року над рікою Прутом коло Саджавки гинуть у бою з загонами емведистів: ройовий Микола Михасюк-“Іскра” і повстанці — “Ворон”, “Сірий”, “Богун” і “Малий”.

Восени 1947 року в саджавецькому лісі “Березина” поляг районовий провідник ОУН Василь Пенківський — “Сич”, а бойовик “Малина”, важко ранений, дострілюється. В цьому ж році гине в бою й повстанець Яків Мельник.

Ось кілька лише імен, бо під цю пору не можливо подавати імен усіх, що полягли в боях з московським окупантом в обороні свого народу.

Згаданим і незгаданим тут саджавецьким борцям за волю України хай буде вічна слава!



На книжковій полиці

Книжка д-ра Івана Сенькова: “ПАСТУША КУЛЬТУРА ГУЦУЛІВ”

Видана ще в 1981 році відомим Інститутом Й. Г. Гердера в Західній Німеччині цінна німецькомовна наукова праця д-ра Івана Сенькова про пастушу культуру гуцулів дісталася недавно високу оцінку компетентних наукових кіл. Поважний славістичний журнал “Slavic Review”, т. 43, ч. 3 за жовтень 1984 року вмістив на цей твір д-ра Сенькова фахову наукову рецензію, яку тут передруковуємо в її оригінальному англійському тексті:

DIE HIRTENKULTUR DER HUZULEN: EINE VOLKSUNDLICHE STUDIE. By Ivan Senkiv. Marburger Ostforschungen, vol. 39. Marburg/Lahn, West Germany; J. G. Herder-Institut, 1981, xii, 186 pp. + 52 pp. plates.

The primary merit of this book lies in the author's ability to re-create and record the fascinating but rapidly vanishing culture of the Ukrainian Hutsuls of the East Carpathian mountains. He has integrated all the facets of the unique life-style of this mountaineer people into a comprehensive and colorful report revealing much that is still unknown even to those fairly familiar with the region.

Ivan Senkiv, librarian at the Stadt- und Landesbibliothek in Dortmund, studied East European folklore and Ukrainian history at Warsaw University and participated in several symposia organized by the renowned expert Stanislaw Vincenz in Sloboda Ragurska. Senkiv's lifelong interest in the Hutsul culture has resulted in a study that will be appreciated by anthropologists, sociologists, economists, historians of material culture, and especially folklorists, for its rich material on a shepherd culture.

The culture of the Hutsuls displays certain similarities to the cultures of the Balkan peoples and other highland groups, especially in their economy based on herding, but differs from them because of specific local, typically Ukrainian features nurtured by a long ethnic tradition. Hutsul culture reflects an intercourse between man and nature, between physical and metaphysical manifestations affecting reasoning, beliefs, creative arts, and social behavior determined equally by Christian faith, mythology, superstition, and the will to survive. The shepherds' perception of their world differs very much from that of the members of urban and agricultural societies.

A quite extensive historical background is followed by twenty-two short chapters on domestic life and farms, food, dress, arts, rituals of the holidays, religion, spirituality and superstitions, church architecture, and livestock and its seasonal grazing period on polonyna (highland valleys). Each chapter is supported by extensive literature, oral reports, and the author's own observations of customs, holiday celebrations, and the Hutsuls' innovativeness in dealing with the hardships and obstacles of an often unfriendly nature.

Of special importance are sixty-four photographs and illustrations that, together with a map of the settlements comprising the Galician part and Bukovina within the eastern Carpathian mountains, help the reader understand Hutsul life, work, creativity, and environment. A bibliography and a geographical index complete the volume.

Among the book's shortcomings are its occasional repetitiousness; its failure to mention the existence of the so-called “Hutsul Republic”, (January-May 1919); its omission of some pertinent contributions by V. Hnatiuk, especially those published

between 1905 and 1911; and the author's confusion about the reign of Emperor Ferdinand I (1793-1875 should be 1835-1848). His repudiation of Walter Kuhn's theory that Ukrainians did not settle in the Carpathian mountain region before the fifteenth century is well substantiated by historical sources and lays this issue to rest.

Ivan Senkiv deserves special praise for this valuable study of a vanishing culture.

Stephan M. Horak
Eastern Illinois University

“ЛИШЕ ОДНИМ ПЛАЄМ У БРАТЕРСЬКІЙ ЗГОДІ ВИКОНАЄМО НАШІ ЗАВДАННЯ”

Цього мотта, яке собі вибрали гуцули в діяспорі, через довгі роки не можливо було перевести в життя, бо з тих чи інших причин, часто цілком неоправданих, завжди виникали якісь мотиви до незгоди. Правда й те, що деякі наші поважні громадські, полі-

тичні й навіть релігійні організації й установи не завжди служили своїй громаді, і в минулому й сьогодні, добрим прикладом згоди, взаємної пошани й братолюб'я. Та всупереч усім несприятливим в нашому випадку обставинам і перешкодам прийшов час,



Символічна світлина з'єднання 5 серпня 1984 року в Гамільтоні.
На переді: Барчук Василь і Андрусяк Іван. За ними: Трутяк Степан (частинно), Ткачук Дмитро, Сметанюк Василь, Бойчук Степан, Мохнач Михайло, Бельмега Михайло, Павличко Гнат і (частинно видний) Савуляк Михайло.

що гуцули тут на чужині відчули з рідних верхів і полонин клич трембіти, яка своїми звуками споконвіку єднала нас усіх в одну громаду і в наших радощах і в наших смутках і в різних небезпеках, і таки вирішили піти одним плаєм.

Ця, так би сказати історичного значення, подія сталася 5 серпня 1984 року в Гамільтоні, Канада, де відбулися спільні наради двох собі співзвучних, але неспівпрацюючих, гуцульських організаційних надбудов, а саме: Українського Світового Об'єднання Гуцулів та Конференції Гуцульських Товариств Америки й Канади, з ініціативи цим разом голови УСОГ В. Барчука.

На першу годину дня до залі церкви св. Духа при вулиці св. Ольги в Гамільтоні з'їхалися гуцули — чесні газдині й газди — з різних сторін Америки й Канади, а також принарадно й з Великої Британії. Присутні були від УСОГ: В. Барчук — голова, С. Трутяк — заст. голови, М. Савуляк — заст. голови, М. Бельмега — писар, Е. Сороханюк — мист. референт, В. Петришин — представниця УСОГ до СКВУ, М. Мохнач — голова К. Комісії, та голови гуцульських товариств, які входять до УСОГ: В. Кізлан — Т-во “Прут” Гамільтон, С. Бойчук — Т-во ім. М. Черемшини — Торонто, В. Сметанюк — Т-во ім. О. Довбуша Боффало, Д. Ткачук — Т-во “Черемош” Філадельфія.

Від Конференції взяли участь: І. Андрусяк — голова, С. Бакай — заступник голови й голова гуцульського Т-ва ім. св. Юрія Переможця Торонто, В. Пилипюк — писар, М. Сербенюк — член К. Комісії, Г. Павличко — почесний голова Т-ва ім. св. Юрія Переможця Торонто, Ю. Насадюк — заст. голови Т-ва ім. св. Юрія Переможця Торонто, шановний гість з Англії В. Потек — голова тамтешньої гуцульської громади, та місцеві

гості — пані: С. Барчук, Г. Трутяк, К. Сербенюк та інші.

Наради відкрив і ними проводив голова УСОГ В. Барчук. Затверджено такий порядок нарад: 1. Відкриття, 2. Слово гостя з Англії В. Потека, 3. Проблема єдності гуцулів, 4. Спільні видання, 5. Різне, 6. Закриття. Після відкриття та слова-привітання, яке з почуттям братерства виголосив голова гуцульського Т-ва “Гуцульщина” в Англії В. Потек, голова УСОГ В. Барчук перейшов до третьої, дуже важливої точки нарад: проблема єдності гуцулів у діяспорі.

Детально проаналізувавши стан нашого розбиття та його наслідки та згадавши неуспішні заходи щодо єдності в минулому, як господар нарад дав слово голові Конференції І. Андрусякові та попросив його першим подати пропозиції, як остаточно розв'язати проблему єдності гуцулів. Після привітального слова голова І. Андрусяк стверджує, що спроби об'єднання вже були, і пропонує, щоб переговори в цій справі велися далі на базі плятформи, опрацьованої Конференцією для попередніх переговорів, додаючи, що деякі ревізії умов об'єднання є завжди можливі. Голова В. Барчук доказує, що така плятформа не зовсім задовольняє УСОГ, і тому подає свою.

Ці дві пропозиції дали підставу до живої й ділової дискусії, в якій брали участь усі присутні. Дискутантами з певними конкретними пропозиціями, крім голів І. Андрусяка й В. Барчука, були: С. Бакай, Д. Ткачук, М. Мохнач, М. Бельмега, В. Петришин, С. Бойчук, В. Пилипюк, В. Сметанюк і Ю. Насадюк. Продискутувавши добрих три години “за” і “проти”, дійшли до однозігідного компромісового рішення: задержати одну з двох існуючих надбудов і, як велика об'єднана гуцульська родина, піти “одним плаєм”. Такого благородного кроку вимагає від



Учасники З'єднання Гуцулів у Гамільтоні 5 серпня 1984.

Сидять від ліва: Сербенюк Катерина, Петришин Василіна, Барчук Василь, Барчук Славка, Андрусяк Іван, Потек Василь (гість з Англії) і Трутяк Галина. Стоять від ліва: Бойчук Степан, Трутяк Степан, Мохнач Михайло, Бельмега Михайло, Ткачук Дмитро, Сметанюк Василь, Павличко Гнат, Бакай Степан, Кізлан Василь, Насадюк Юрко, Сербенюк Михайло, Пилипюк Володимир, і Савуляк Михайло.

нас уся соборна гуцульська громада тут і там! Цього вимагає добро нашої загальної української справи та братерська й християнська любов!

Для завершення всіх формальностей і вибору вже однієї спільної Головної Управи постановлено скликати Надзвичайний Всегуцульський З'їзд на весну 1985 року в Канаді. Одночасно схвалено спільну постанову, щоб для зв'язку з громадою приступити негайно до видавання квартального журналу під фірмою УСОГ, який на сьогодні повинен входити в Торонті. Детально про ці справи говорили

голова Конференції І. Андрусяк і заст. голови С. Бакай.

В загальновидавничій ділянці, яку з'ясували голова УСОГ В. Барчук і по-передній голова Д. Ткачук, однодушно стверджено конечну потребу видання, вже спільним зусиллям, наукової праці про Гуцульщину під фірмою однієї з наших наукових установ, взявши до уваги монографію про Гуцульщину, яку започаткувала попередня Управа УСОГ і над якою працює д-р І. Сеньків.

Накінець треба ще тут підкреслити, що після заключних промов голів В.

Барчука Й. Андрусяка, навіяних великим оптимізмом і глибокою вірою в ширу співпрацю вже в єдиній гуцульській Надбудові у вільному світі, в усіх присутніх можна було відразу побачити, як на похмурих і до певної міри пригнічених обличчях з'явилася радість і задоволення, немов би великий тягар, що довгі роки давив життєвий організм, раптом зсунувся й людина відчула наглу фізичну й духову полегшу!

Національним гімном “Ще не вмерла Україна” закінчено ці такі конструктивні наради, що довели до єдності майже всієї соборної й організованої гуцульської громади, яка стоїть на самостійницьких позиціях та старається йти за вказівками наших

Державних Мужів: “Нація понад партії!”

Хочеться вірити, що таку поставу гуцулів прийме українська громада з великим задоволенням, а наші земляки гуцули, які з таких чи інших причин стояли остоною гуцульського організованого життя, змінить своє байдуже наставлення й завернуть на наш вибраний “плай”, щоб спільним зусиллям зберігати перлинини самобутнього генія нашої Гуцульщини тут і тим самим давати моральну допомогу рідним гуцулам там, де в тяжких умовах комуномосковської неволі вони не тратять віри, що “встане наша Батьківщина, Україна Мати, тоді й гуцул в Верховині буде Волю мати!” Щастя й допоможи нам, Боже!

Дмитро Ткачук

ПАМ'ЯТНА ЗУСТРІЧ ГУЦУЛЬСЬКИХ ТОВАРИСТВ

Від багатьох років Гуцульське Товариство ім. св. Юрія Переможця в Торонті відбувало свій щорічний “товарицький пікнік” на фармі панства Роєнків у Вайнленді біля Гамільтону. Цього (1984) року однаке, у зв'язку з об'єднанням обох гуцульських надбудов — Українського Світового Об'єднання Гуцулів і Конференції Гуцульських Товариств Америки й Канади в одну центральну організацію, — влаштовано в неділю, 26 серпня 1984 року, на цій же фармі п-ва Роєнків, пам'ятну братерську зустріч членів і симпатиків гуцульських Товариств з Торонта, Ошави, Гамільтону й Бафала.

Господарями зустрічі були Гуцульські Товариства “ім. св. Юрія Переможця” з Торонта, “Прут” з Гамільтону й “ім. Олекси Довбуша” з Бафало. Численну участь взяли також члени Т-ва ім. Марка Черемшини з Торонта.

Крім членів гуцульських Товариств

прибули на цю зустріч наші приятелі й знайомі з довколишніх міст, щоб разом у щирій і товариській атмосфері гарно й приємно провести теплу й погідну, літню неділю. Смачну й багату перекуску приготували наші невтомні гуцульські газдині, за що належиться їм найсердечніша подяка.

Участь у зустрічі взяли також обидва голови гуцульських надбудов — Василь Барчук (УСОГ) та Іван Андрусяк (Конференція ГТАК).

У мистецькій програмі був бравурний виступ гуцульської оркестри в складі Михайла Кравчука, Романа М. Ковкова, обох Василів Михайлуків з Бафало й Василя Костюка з Веланду. Під звуки музики танцювали й забавлялися до пізньої години, а Василь Халапенко й інші охочі приспівували гуцульські пісні й мелодії.

В антрактах програми Іван Андрусяк — голова Конференції ГТАК подякував усім присутнім за їхню виявлену численну участь. Окрему по-

дяку склав господарям фарми, панству Роєнкам, за їхнє щире відношення до нас гуцулів і дозвіл відбути на шу зустріч серед розкішної природи їхнього привітного хутора, а також привітав присутніх на зустрічі д-ра Івана Сенькова з Німеччини й д-ра

Мирослава Небелюка з Торонто — членів редакційної колегії журналу “Гуцульщина”.

Чистий прибуток з цієї успішної імпрези призначено на видавничий фонд журналу “Гуцульщина”.

ан-ів

З ДОКУМЕНТІВ НАШОГО ЧАСУ

Від Редакції: В літі 1984 року в різних органах загальноукраїнської преси (“Українські Вісті” — Едмонтон, “Українська Думка” — Лондон, “Українське Слово” — Париж тощо) з'явилось повідомлення Конференції Гуцульських Товариств Америки й Канади щодо запланованої публікації другого тому “Історії Гуцульщини” й журналу “Гуцулія”. Тому що порушені в повідомленні Конференції справи стосуються до Гуцульщини в цілому й до гуцульського життя в діаспорі зокрема, та її саме повідомлення має якоюсь мірою зasadniche загальноукраїнське значення, передруковуємо його, як документ нашого часу, для інформації читачів “Гуцульщини”.

**Заповіджена публікація другого тому “Історії Гуцульщини”,
журнал “Гуцулія” й становище до них Конференції Гуцульських
Товариств Америки й Канади.**

У зв'язку з друкуванням у Торонто другого тому “Історії Гуцульщини” за редакцією п. д-ра Миколи Домашевського — Надзвичайне Засідання Управи й Контрольної Комісії Конференції Гуцульських Товариств Америки й Канади, відбуле в суботу 5 травня 1984 року в Торонто, розглянуло частину матеріалів до другого тому “Історії Гуцульщини”, вже відданих до друку й частково навіть вискладаних, і після всебічного їх обговорення однодушно ствердило:

а) Вищезгадані матеріали своїм змістом і спрямованістю є абсолютно несприйнятливі для Конференції Гуцульських Товариств Америки й Канади, бо вони є майже дослівним передруком советської протиукраїнської пропаганди, що споторює, фальшує, пerekручує, знеславлює й промовчує етапи справжнього історичного шляху Гуцульщини, а натомість прославляє всякі сучасні, “п'ятьокінські”, советські “здобутки й досягнення” на-

справді національно й соціально пригнічених і поневолених комуномосковською владою гуцульських сіл і міст.

б) Публікація таких совєтофільських матеріалів різко суперечить так завданням, духові й засадам, на яких створено Конференцію Гуцульських Товариств Америки й Канади, як і постановам її Установчих Зборів, на яких у зв'язку з появою совєтської зфальшованої “Історії міст і сіл Івано-Франківської області” схвалено постанову розпочати працю над “Історією Гуцульщини”, що спростувала б совєтські фальши й дала б вірний образ історії, тобто давнього й недавнього минулого Гуцульщини.

в) На річному засіданні Конференції ГТАК в Клівленді, що відбулося 28 червня 1980 року, схвалено не передруковувати в “Історії Гуцульщини” ніяких советських писань, суперечних об'єктивній правді й спрямованих на паплюження й збезчещування виз-

вольної боротьби за українську суверенну державність. Цю саму постанову обговорювано також і на річному зібранні Конференції в Ошаві, Канада, 30 квітня 1983 року під час ділових нарад.

г) Вимогу Конференції передати зредаговані матеріали для попередньої оцінки їх схвалення до Комісії Регіональних Студій НТШ редактор відхилив, обіцюючи передати їх настомість до Українського Інституту Гарвардського Університету або до УВАН, чого він, зрештою, ніколи не зробив.

г) Домагання Управи Конференції дати зредаговані матеріали для перевірки їх апробати Конференцією перед їх друком, редактор відмовився виконати її без її згоди передав їх до друкарні.

З уваги на все вищесказане Конференція Гуцульських Товариств Америки й Канади категорично відмовляє право п. д-рові Миколі Домашевському, як редакторові цього другого тому “Історії Гуцульщини” випускати в світ такого роду компромітуючу публікацію **від її імені й під її фірмою** й стримує свою фінансову й моральну підтримку для цього видання, яке, як шкідливе українським національним інтересам, засуджує їй за яке не бере на себе ніякої відповідальності.

Одночасно Конференція Гуцульських Товариств Америки й Канади заявляє, що журнал “Гуцулля” представ бути її пресовим органом і за його дальшу долю, зміст і спрямованість також не бере на себе ніякої відповідальності й стримує йому свою моральну й фінансову піддержку.

За Управу Конференції Гуцульських Товариств Америки й Канади:

Іван Андrusяк — голова, Степан Бакай — заступник голови, Володимир Пилипюк — писар, Микола Більчак —

член, Василь Стефанюк — член, Гнат Павличко — почесний голова Гуцульського Т-ва св. Юрія Переможця в Торонто, Мирослав Небелюк — голова Контрольної Комісії, Михайло Сербенюк — член Контрольної Комісії.

У ЛЬВОВІ ПОМЕР КОМПОЗИТОР РОМАН СІМОВИЧ

Зі Львова наспіла вістка, що там 30 липня 1984 року помер відомий український композитор і педагог, проф. Роман Сімович.

Народився він 28 лютого 1901 року в Снятині. Професійну музичну освіту здобув у Празі. Класу композиції закінчив у Празькій консерваторії в 1933 році, а класу фортепіану в 1934 році. Відтак продовжував студії композиції й у 1936 році, осягнув диплом мистця. Вчив гри на фортепіані й викладав теоретичні музичні предмети в Музичному Інституті ім. Лисенка в Дрогобичі, а згодом у Станиславові, а з 1944 року став професором Державної Консерваторії ім. Лисенка у Львові.

Опрацював стрілецькі пісні, писав сонати й сюїти для фортепіану, скомпонував сольоспів з оркестрою “Хустина”, хори з оркестрою, сім симфоній (Гуцульська, Лемківська й інші), три сюїти для оркестри, фортепіанновий концерт, симфонічні поеми (“Довбуш”, “Максим Кривоніс”, “Присвята Іванові Франкові”), балет “Гуцулка”.

Проф. Сімович виховав ряд талановитих музиків, був принциповим і вимогливим вчителем, але доброзичливим. Як людина — дуже скромний.

Музична мова Романа Сімовича смілива, переконлива, новочасна, має органічний зв'язок з фольклором.

ЮНІ ПРИЯТЕЛЬКИ ГУЦУЛЬЩИНИ — КАНДИДАТКИ НА КРАЛЮ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ

Світова Федерація Українських Жіночих Організацій і Спілка Українських Журналістів Америки влаштовують кожного року традиційний уже Баль української преси, головною атракцією якого є вибори кралі української преси. Черговий такий баль відбувся у Філадельфії 3 листопада 1984 року. Кандидатками на кралю були 16-цять молоденьких українських красунь, що всі, цим разом, відзначалися винятково бездоганним знанням української мови, українських проблем та високою інтелігентністю. Поміж ними була одна вродлива **гуцулочка** й дві, не менше вродливі, панночки, заінтересовані **гуцульськими танцями й музикою**. Ось короткі словесні силюетки всіх трьох:

Марта Надія Михайлук

18 років, **гуцулка**, студентка комунікації в Темпл університеті у Філадельфії. Членка Пласти, Театральної Студії Молоді при “Театрі у п'ятниці”, членка управи Української Асоціації при університеті, членка **Гуцульського Т-ва “Черемош”**, Українського Золотого Хреста й МУН. Закінчила лекції сольоспіву при УМІ, грає на фортепіані, виступає на українських академіях і різних святах. Цікавиться музикою, танцями, мистецтвом і театром. Учасниця конкурсу Пенсильванійської Молоді. Репрезентувала “Бюлетень Золотого Хреста”.

Ксеня Адріянна Панчак

18 років, студентка загальних наук в Ратгерс коледжі в Нью Бранзвику. Членка Пласти, сестричка, подруга і впорядчиця на пластових таборах, колишня членка дівочого хору “Русалка”, членка **танцювального ансамблю “Черемош”**, Українського Сту-

дентського Клубу при Ратгерськім університеті, ст. пл. куреня “Лісові Мавки” та абітурієнтки “Рідної Школи”. Студіює класичну гітару, **грає на цимбалах**, цікавиться **гуцульським мистецтвом**, любить подорожувати. Репрезентувала журнал Союзу Українок “Наше Життя”.

Ірина Мілена Цвікула

18 років, студентка міжнародніх відносин в Темпл університеті у Філадельфії. Членка Пласти, **гуцульського танцювального ансамблю “Черемош”**, вчить українську мову й культуру в школі українознавства “НУШ”. Під час літніх вакацій працювала сестричкою, а останньо бунчужною на оселі Олега Ольжича в Лігайтоні. Грає на фортепіані, займається спортом бігу й бадмінтону. Цікавиться вишивкою й керамікою. Репрезентувала український католицький щоденник “Америка”. **Була проголошена кралею української преси 1984.**

Найсердечніші гратуляції від усіх гуцулів!

За “Свободою”, чч. 212 і 215, 1984.



Наші втрати

СЛ. П. Д-Р СЕМЕН ФЕДЮК

“Свобода” з 19 жовтня 1984, ч. 201, повідомила, що в середу 17 жовтня 1984 року несподівано помер у Нью-Йорку старшина Першої Української Дивізії — Української Національної Армії сл. п. д-р Семен Федюк.

Покійний народився в селі Городниця повіту Городенка в Галичині. До гімназії ходив у Городенці й Коломії. Довгий час проживав у селі Рунгурах на Гуцульщині.

Вступивши до Дивізії, пройшов старшинський вишкіл, брав участь у бою під Бродами проти наступаючих совєтських військ, а потім, після реформування Дивізії, побував на фронті в Австрії.

Разом з Дивізією перейшов до британців і спільно із своїми побратимами по зброї ділив долю воєннополоненого в Белларії й Ріміні, де редактував таборовий журнал “Батьківщину”. Про його патріотичну працю в таборах полонених і в Дивізії згадує в своїй книжці “Під сонцем Італії” Василь Верига.

В пізніх 1950 роках прибув до ЗСАЙ поселився в Нью-Йорку, де включився в активну працю в багатьох українських організаціях. Був довголітнім головою Станції Братства 1-ої

УД УНА в Нью-Йорку, членом Крайової Управи Дивізійників і членом Управи Братства Охорони Воєнних Могил “Броди-Лев”.

На окрему згадку заслуговує діяльність покійного д-ра С. Федюка в гуцульському організованому житті діяспори. Як прибраний син Гуцульщини й її широкий приятель брав діяльність у майже всіх гуцульських з'їздах і був довголітнім членом Головної Управи Українського Світового Об'єднання Гуцулів, в якій виконував обов'язки зв'язкового з НТШ.

Похорон відбувся в суботу, 20-го жовтня 1984 р., з похоронного заведення П. Яреми до церкви св. Юра в Нью-Йорку, а потім на цвинтар св. Духа в Гемптонбургі, Н. Й.

Головна Управа Українського Світового Об'єднання Гуцулів і Видавництво “Гуцульщина” складають ВШановним Дружині, Синові та всій Родині своє найщиріше співчуття.

ПРЕСОВИЙ ФОНД “ГУЦУЛЬЩИНИ”

Дмитро й Євдокія Сороханюк з Фільдельфії — 10 дол.

Щиро дякуємо!



“ГУЦУЛЬЩИНА”

Редакція застерігає собі право виправлюти й скорочувати надіслані матеріали й не відповідає за зміст платних оголошень. ▲ Незамовлених матеріалів редакція не повертає. ▲ Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції. ▲ Передрукі й переклади дозволені за поданням назви журналу.

Річна передплата в Канаді й ЗСА — 10 дол. Окремий випуск — 4 дол.

В усіх інших країнах — рівновартість 10 ам. дол.

Передплату, пожертви на видавничий фонд, статті, дописи й світлини посылати на адресу, подану на 2-ій сторінці обкладинки.



ПРЕДСТАВНИКИ ЖУРНАЛУ “ГУЦУЛЬЩИНА”:

Бафало:

Mychailo Sawulak
96 Cherokee Dr.
West Seneca, N. Y.
14224
Tel.: 674-2184

Торонто:

Mykola Bilchak
43 Parkway Ave.
Toronto, Ontario
M6R 1T6
Tel.: (416) 532-5288

Гамільтон:

Wasyl Barchuk
179 Garside Ave. N.
Hamilton, Ontario
L8H 4W7
Tel.: (416) 547-2068



